

Republika e Kosovës - Republika Kosova - Republic of Kosovo

Qeveria - Vlada - Government

MINISTRIA E BUJQËSISË, PYLLTARISË DHE ZHILLIMIT RURAL

MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE, ŠUMARSTVA I RURALNOG RAZVOJA

MINISTRY OF AGRICULTURE, FORESTRY AND RURAL DEVELOPMENT

Strateški plan savetodavnog sistema Kosova za poljoprivrednu i ruralni razvoj 2023-2027

Shërbimi Këshillimor Bujqësor Rural i Kosovës

Kosovo Agriculture and Rural Development Advisory Services

Poljoprivredna Ruralna Savetodavna Služba Kosova

SIRED

Sustainable and Inclusive
Rural Economic Development

CARITAS

Schweiz
Suisse
Svizzera
Svizzera

With funding from

= Austrian
Development
Cooperation

REPUBLIKA KOSOVA

**MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE,
SUMARSTVA I RURALNOG RAZVOJA**

**Strateški plan savetodavnog sistema
Kosova za poljoprivredu i ruralni razvoj**

2023-2027

MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE, SUMARSTVA I RURALNOG RAZVOJA

Adresa: Ukshin Hoti 135

10000 Pristina

KOSOVO.

www.mbpzhr-ks.net

INSTITUCIJE KOJE SU DALE DOPRINOS

U izradi ovog strateškog plana učestvovalo je nekoliko institucija iz javnog i privatnog sektora i dali doprinos iz svoje oblasti stručnosti. Grupa zainteresovanih strana uključivala je zvaničnike MPŠRR, predstavnike farmera, Kabineta Ministarstva poljoprivrede, Poljoprivrednog fakulteta, IBK, AUV, ASK, Opštinski savetodavni informativni centri (OSIC), tržišnih aktera i poslovnih organizacija.

OBJAVLJENO OD ASTRANE:

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja

Adresa: Ukshin Hoti 135

10000 Pristina

KOSOVO.

www.mbpzhr-ks.net

Mart 2023

Pristina

ODRICANJE ODGOVORNOSTI

Ova publikacija je pripremljena u okviru projekta „Sveobuhvatni Stabilan Ekonomski Ruralni razvoj“ (SSERR), u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede, ruralnog razvoja i šumarstva Kosova, koji sprovodi Caritas Švicarske i podržan od strane Austrijske razvojne agencije (ADA).), operativna jedinica Austrijske razvojne saradnje. Sadržaj i izraženi stavovi ne odražavaju nužno stavove ADA ili Caritasa Švicarske

Strateški plan savetodavnog sistema Kosova za poljoprivredu i ruralni razvoj 2023-2027

Sadržaj

1	Uvod.....	6
2	Metodologija	8
3	Kontekst i trenutna situacija.....	9
3.1	SWOT analiza.....	9
3.2	Javne savetodavne usluge	12
3.3	Privatni pružaoci savetodavnih usluga	14
3.4	Sertifikacija savetnika.....	15
4	Strateški plan za savetodavne usluge na Kosovu.....	18
4.1	Ciljne grupe	18
4.2	Vizija	18
4.3	Misija.....	18
4.4	Ciljevi	19
4.5	Reorganiizacija	20
4.5.1	Praćenje i evaluacija.....	25
5	Akcioni plan 2023 – 2027	28
5.1	Akcioni plan u obliku SMART matrice i preliminarnog budžeta	28
5.2	Ukupan indikativni budžet za OSU	31
5.3	Koraci implementacije i uključeni rizici	31
6	PSZI – perspektiva	32
7	Korišćena literatura:	34
8	Aneks – Članovi Radne grupe	35
9	Dodatak – Organogram MPŠRR	36
10	Prilog - Primedbe na Strategiju poljoprivrede i ruralnog razvoja 2022 - 2022	37
11	Dodatak - Iskustvo iz drugih zemalja	42
11.1	Evropski forum za savetodavne usluge u poljoprivredi i ruralnom razvoju.....	42
11.2	Austrija	42
11.3	Slovenija	47
11.4	Mađarska	52
12	Dodatak – Preporuke za dalje aktivnosti donatora	55
12.1	Pripreme za naredni SPZI.....	55
12.2	Efikasna obuka za privatne savetnike koji nameravaju da rade za OSTU	55
12.3	Upravljanje zemljištem i održiva poljoprivreda i odgovarajuća posebna obuka.....	55
12.4	Životna sredina i poljoprivredno zemljište: bilans azota	55
12.5	Digitalizacija u poljoprivredi i srodnna posebna obuka	56

Akronimi¹

ADC	Austrijska razvojna saradnja
SZIB	Sistem znanja i inovacija u poljoprivredi
PRPS	Plan razvoja poljoprivrede i sela
CACH	Švajcarski Caritas
SEKRP	Sertifikat evropskih konsultanata u ruralnim područjima
OSTU	Odeljenje za savetodavne i tehničke usluge
EU	Evropska unija
EUFRAS	Evropski forum za savetodavne usluge u poljoprivredi i ruralnom razvoju
IKT	Informaciono-komunikaciona tehnologija
KSSPRR	Kosovski savetodavni sistem za poljoprivredu i ruralni razvoj
LV	Landwirtschaftskammer (Austrijska poljoprivredna komora)
MPŠRR	Direktor za poljoprivredu, šumarstvo i ruralni razvoj
LAB	Lekovite i aromatične biljke
OSIC	Opštinski savetodavni informativni centar
NAK	Mađarska poljoprivredna komora
NVO	Nevladina organizacija
NŠP	Nedrvni šumski proizvod
OSzK	Mađarski nacionalni savetodavni centar
RSU	Ruralne savetodavne usluge
SSSPRR	Strategija savetodavne službe za poljoprivredu i ruralni razvoj
JUSP	Jačanje usluga savetovanja i podrške
OIRER	Održivi i inkluzivni ruralni ekonomski razvoj
PPO	Procena potreba za obukom
PZ	Projektni zadaci
OT	Obuka trenera
OSO	Obrazovanje i stručno osposobljavanje
RG	Radna grupa

¹ Postoji nekoliko načina za akronime; za ovaj izveštaj korišćena je zvanična Strategija za poljoprivredu i ruralni razvoj 2022 – 2028 u verziji na engleskom jeziku u odnosu na akronime.

1 Uvod

Sektor savetodavnih usluga osnovan je u okviru Odeljenja za ruralni razvoj Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja (MPŠR) 2003. godine, u cilju proširenja mreže i povećanja kapaciteta savetodavnih službi u institucionalnom i trajnom obliku.

Na osnovu uredbe (VRK) br. 37/2013 za unutrašnju organizaciju i sistematizaciju radnih mesta u Ministarstvu poljoprivrede, i Zakona br. 04/L-074 o savetodavnim službama za poljoprivredu i ruralni razvoj, sektor savetodavnih usluga je organizovan kao javna i privatna služba.

Strateški plan savetodavnog sistema Kosova za poljoprivredu i ruralni razvoj 2023-2027 ima za cilj unapređenje poljoprivrednog sektora na Kosovu, kao i povećanje produktivnosti, prerade i poljoprivrednog marketinga. Ovaj strateški plan definiše dugoročne ciljeve i prioritete politike razvoja savetodavnih usluga, kao i olakšava sprovođenje sektorskih politika razvoja poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja, koji sadrži jasne ciljeve, predviđa sprovođenje aktivnosti i funkcionisanje svih mehanizama koji omogućavaju ostvarivanje ovih prioriteta u oblasti razvoja poljoprivrednog savetodavnog sistema i ruralnog razvoja.

U cilju poboljšanja poljoprivrednog sektora Kosova, kao i povećanja produktivnosti, poljoprivredne prerade i marketinga, sačinjen je ugovor sa konsultantom kako bi podržao Radnu grupu (RG) MPŠRR sa više od 17 članova u izradi i validaciji savetodavne strategije. Organizovani su mnogi formalni sastanci RG-a, kao i sastanci sa zainteresovanim stranama u manjim grupama. Podržavaju poljoprivrednike u povećanju proizvodnje, produktivnosti i diversifikaciji izvora prihoda. Da bi se obezbedila dugoročna tehnička i finansijska održivost savetodavnih usluga i podrške na Kosovu, iste trebaju biti izrađene i njima treba upravljati, imajući na umu sledećanačela najbolje prakse:

- Usluge trebaju biti vođene potražnjom i da odgovaraju zainteresovanim stranama gde su krajnji korisnici uključeni u proces upravljanja.
- Treba uspostaviti efikasne i praktične radne odnose sa partnerskim pružaocima usluga, uključujući i druge vladine agencije (opštine), nevladine organizacije, konsultante iz privatnog sektora, organizacije za podršku poljoprivredi uključujući banke, „akademске/istraživačke institucije“ posebno institut u Peći, Odeljenje za ekonomsku analizu, AHV i relevantne projekte finansirane od strane donatora.
- Vlada treba da deluje kao promoter i fasilitator ruralnog razvoja, podržavajući privatni sektor, koji će biti pokretač ruralnog razvoja na Kosovu. Kao takve, usluge savetovanja i podrške u javnom sektoru trebaju da utiču na rast tržišta privatnog sektora u pogledu potražnje i pružanja usluga.
- Trebalo bi da postoji jaka interakcija između savetodavnih službi, tehničkih odeljenja MPŠRR-a i institucija za istraživanje i obuku.
- Usluge savetovanja i podrške trebaju da maksimiziraju komparativnu prednost uključenih organizacija.
- Ekonomski efikasnost – koristi moraju opravdati troškove usluga.
- Participativne pristupe treba koristiti prema potrebi.
- Aktivnosti se trebaju preduzimati i njima upravljati na nivou najbližeg korisnika koji ima sposobnost i resurse da to učini na isplativ način.
- Treba uspostaviti jasnou preraspodelu troškova (podela troškova) i optimalnu kombinaciju mehanizama finansiranja i pružanja usluga.
- Najbolje poljoprivredne prakse moraju biti replicirane.
- Praćenje i evaluacija trebaju biti stalan proces.

Važeći zakoni u vezi sa strateškim planom

Zakon o savetodavnim službama za poljoprivrednu i ruralni razvoj br. 04/L-074(SL. 04/19. marta 2012. godine), stupio je na snagu 2012. godine i kompletiran sa svim podzakonskim aktima za njegovu primenu.

Zakonska svrha

- 1) Ovaj zakon reguliše organizovanje i sprovođenje aktivnosti savetodavnih službi za poljoprivrednu i ruralni razvoj, odnose između zainteresovanih strana u cilju razvoja poljoprivrede i ruralnog razvoja u Republici Kosovo.
- 2) Podizanje opšteg nivoa znanja poljoprivrednika, osposobljavanje za upravljanje gazdinstvom, povećanje prihoda gazdinstva, podrška u rešavanju proizvodnih, ekonomskih i organizacionih pitanja za razvoj farme, očuvanje prirodnih resursa, životne sredine, praćenje dostignuća i trendova u EU, na osnovu zahteva tržišta.

Ostali zakoni u vezi sa Strateškim planom SSSPRR-a

- Zakon br. 03/L-098 o poljoprivredi i ruralnom razvoju, (Službeni list br. 56/27 Jul 2009);
- Zakon br. 04/L-090, o izmenama i dopunama zakona br. 03/L-098 o poljoprivredi i ruralnom razvoju, (Službeni list br. 28/ 16. oktobar 2012)
- Zakon br. 2003/3 o šumama Kosova (Službeni list br. 34/01 avgust 2008)
- Zakon br. 03/L-029 o poljoprivrednoj inspekciji, (Službeni list br. 45/12 januar 2009);
- Zakon br. 02/L-26 o poljoprivrednom zemljištu, (Službeni list br. 13/01 Jun 2007);
- Zakon br. 02/L-9 o navodnjavanju poljoprivrednog zemljišta, (Službeni list br. 11/01 aprila 2007);
- Zakon br. 03/L-198, o izmenama i dopunama zakona br. 02/L-9 o navodnjavanju poljoprivrednog zemljišta, (Službeni list br. 77/16 avgust 2010);
- Zakon br. 2004/13 o rasadnom materijalu (Službeni glasnik br. 22/01. marta 2008);
- Zakon br. 2003/5 o semenu, (Službeni glasnik br. 8/15 decembar 2006);
- Zakon br. 2004/21 o veterinarstvu, (Službeni glasnik br. 18/01 novembar 2007);
- Zakon br. 04/L-191 o stočarstvu, (Službeni list br. 25/08 Jul 2013);
- Zakon br. 02/L-26 o staranju prema životinjama, (Službeni list br. 5/01 oktobar 2012);
- Zakon br. 03/L-214 o proceni uticaja na životnu sredinu, (Službeni list br. 83/29 oktobar 2012);
- Zakon br. 03/L-025 o zaštiti životne sredine, (Sl.list br. 50/06 aprila 2009);
- Zakon br. 08/L-120 o hrani, (Službeni list br. 23/12 avgust 2022)
- Zakon br. 04/L-085 o organskoj poljoprivredi, (Službeni list br. 28/16 oktobar 2012);
- Zakon br. 02/L-111 o pčelarstvu, (Službeni list br. 35/15 avgust 2008)
- Zakon br. 02/L-8 o vinu, (Službeni list br. 9/01 februar 2007)
- Zakon br. 04/L-019, o izmenama i dopunama zakona br. 02/L-8 o vinu (Službeni list br. 13/01 septembar 2011).
- Zakon br. 06/L-034 o zaštiti potrošača (Sl.list br. 11/14 Jun 2018)

2 Metodologija

Metodologija za pripremu Strateškog plana Savetodavnog sistema Kosova za poljoprivrednu i ruralni razvoj (SPSSKPRR) 2023-2027, sledeći tekst je strateški plan.

Strateški plan je izradila Radna grupa (RG) uz podršku stručnjaka angažovanih od strane švajcarskog Caritas-a u okviru programa „Održivi i inkluzivni ruralni ekonomski razvoj (SIRED)“. Prilikom izrade ovog dokumenta korišćene su prakse nekoliko evropskih zemalja: Mađarske, Slovenije, Austrije, koje su priložene ovom dokumentu kao dodatak.

Da bi se ugradila iskustva iz drugih zemalja EU, konsultant je uključio najbolje prakse iz pojedinačnih zemalja članica EU, kao što je Austrija. Ovakav pristup omogućava svima da uče iz iskustava drugih zemalja.

3 Kontekst i trenutna situacija

Zainteresovane strane u savetodavnim i pomoćnim uslugama

Poljoprivrednici s pravom vide savetodavne usluge i usluge podrške kao efikasan način da se poboljša znanje, efikasnost, efektivnost, produktivnost, profitabilnost i doprinos dobrobiti porodice i zajednice. Planeri i kreatori politike vide savetodavne usluge i usluge podrške kao instrument politike za povećanje poljoprivredne proizvodnje, postizanje nacionalne sigurnosti hrane i, u isto vreme, pomoći u ublažavanju nezaposlenosti i siromaštva u ruralnim oblastima. Pored toga, neki ekonomisti vide savetodavne usluge i usluge podrške kao instrument politike koji će doprineti razvoju ljudskog kapitala i ekonomskom rastu, i stoga se resursi dodeljeni savetodavnim uslugama vide kao ekonomska investicija, koja bi trebalo da donese ekonomsku konkurentnost.

Poljoprivredni i ruralni razvoj više nije samo pitanje povećanja proizvodnje hrane i poljoprivrede; drugim faktorima treba da se pozabave kreatori politike i agencije za podršku u formulisanju i implementaciji poljoprivrednih i ruralnih razvojnih politika. Ova pitanja uključuju zabrinutost stanovništva i životne sredine, njihove snažne implikacije na to kako treba organizovati i finansirati usluge podrške: kao što su istraživanje, ruralno obrazovanje, savetodavne usluge i usluge podrške.

Rast stanovništva znači povećanu potražnju za hranom, kao i veći pritisak na krhka i marginalna zemljišta, povećanu fragmentaciju zemljišta i veći broj ljudi bez zemlje u ruralnim područjima. Pritisak stanovništva i sve veća potražnja za hranom obično su praćeni degradacijom zemljišta i zagađenjem zemljišta, vode i drugih prirodnih resursa. Stoga, savetodavne službe imaju ključnu ulogu u širenju održive poljoprivredne tehnologije.

3.1 SWOT analiza

Tema	Prednosti - Unutrašnji faktori	Nedostaci – Unutrašnji faktori
Ljudski kapital/osoblje	Iskusan, obrazovan i stručan kadar sa dugogodišnjim radnim iskustvom	Potreba za više koordinacije unutar MPŠRR
		Mali broj ljudskih resursa/zaposlenih u OSTU/OSIC
		Vrlo malo ženskih konsultanata
		Poteškoće u regrutovanju novog osoblja
Veštine	Većina dostupnih poljoprivrednih veština	IKT nije dostupna, a na kraju ni digitalizacija u poljoprivredi
	Dobro poznавanje uslova na terenu od strane opštinskih savetnika za poljoprivredu i ruralni razvoj	.

Sertifikat evropskih konsulanata u ruralnim područjima	Ovlašćeni su opštinski savetnici za poljoprivredu (ali ne i direktori Uprave za poljoprivredu u opštinama, kao politički nameštenici)	Osoblje OSTU-a nije sertifikovano jer nije uključeno u savetovanje. Opštinski savetnici i drugi sertifikovani, ali više u pedagoškom nego u tehničkom aspektu
Sertifikacija zainteresovanih strana iz privatnog sektora	Kompanije licencirane za pružanje konsultantskih usluga	.
CECRA sertifikacija		Nije na snazi
Kancelarija		Ograničen prostor u MPŠRR, nema sale za sastanke
Logistika i vozila	U osnovi dostupno i budžetirano	Nedostatak logistike, odnosno automobila za neočekivane posete terenu
Elektronski uređaji	Opštinski odbornici su opremljeni kompjuterima i nekom opremom za olakšavanje terenskih aktivnosti	Nedostatak laptopa i druge opreme
Budžet	500.000 evra na raspolažanju za razne aktivnosti podrške kao što su omogućavanje doprinosa od udruženja, privatnih konsultanata itd.	Nedovoljan budžet
Nova savetodavna strategija	Više orijentisan na kupca, na osnovu procene potreba	.
Organizaciona struktura		Savetnici više od 80% svog radnog vremena provode baveći se nekonsultantskim poslovima koji se odnose na realizaciju drugih administrativnih poslova drugih jedinica u MPŠRR, dok se opštinski savetnici u 90% svog vremena bave opštinskim administrativnim poslovima.
Pravni okvir	Postojanje relevantnog zakonodavstva	Ograničena primena Zakona o savetodavnim službama za poljoprivredu i ruralni razvoj
Javna i privatna saradnja	Potencijal za olakšavanje usluga	Ograničeno razumevanje (saradnje sa privatnim sektorom)
	Postojanje udruženja proizvođača (zainteresovanih za saradnju)	.
Praćenje i evaluacija	Opštinski odbornici odgovaraju Odeljenju za savetodavne službe za poljoprivredu i ruralni razvoj	Po svoj prilici, nedostaju SMART indikatori za praćenje, nedostaje eksterna evaluacija. Ne izveštavaju svi opštinski odbornici; postoji nerедовно i zastarelo izveštavanje
Informisanje	Potencijal za širenje više informacija većem broju farmera i zainteresovanih strana preko opštinskih savetnika	.

	Saradnja i dobra komunikacija sa poljoprivrednim proizvođačima	.
	Mogućnosti – Spoljni faktori	Pretnje – Spoljni faktori
Politika		Nedosledna poljoprivredna politika, kao podrška kosovskom savetodavnom sistemu, prema standardima EU
		Poteškoće u finansijskoj podršci kosovskom savetodavnom sistemu.
Pravni okvir	Sprovodenje Zakona o savetodavnim službama za poljoprivredu i ruralni razvoj; dopuna i izmena Zakona o savetodavnim službama za poljoprivredu i ruralni razvoj i administrativnih uputstava	.
Budžet	Budžet Odeljenja za savetodavne usluge za poljoprivredu i ruralni razvoj MPŠRR i podrška donatora	Nedovoljan budžet i nedostatak donatorske podrške
Spoljni konsultanti, nevladine organizacije, udruženja farmera/proizvođača i drugi	Veliki broj nezaposlenih poljoprivrednih/agronomskih kadrova sa visokom stručnom spremom može biti podugovoren	Sertifikacija je lako dostupna. Drugi stručnjaci mogu biti kvalifikovani, ali ne i sertifikovani
	Ako su sertifikovani, mogu da realizuju konsultantske usluge ako ih angažuje OSTU (klasično privatno-javno partnerstvo); Sertifikovano je 400 savetnika	.
Saradnja	Saradnja sa susednim zemljama i državama članicama EU uz sporazume	.
	Otvorene za saradnju obrazovne, stručne i naučnoistraživačke ustanove iz oblasti poljoprivrede i druge stručne ustanove	.
Klijenti	Spremnost da se vodi evidencija farme	Ograničeno poverenje farmera u savetnike
	Spremnost klijenata za dugoročno učenje u poljoprivredi i dr	.

3.2 Javne savetodavne usluge

Struktura i organizacija savetodavnog sistema Kosova za CRPR prema Zakonu br. 04/L-074 izgleda ovako.

Savetodavna služba Kosova za poljoprivrednu i ruralni razvoj, koja organizuje savetodavnu službu u skladu sa zakonom, zahtevima farmera i zajednice, odgovorna je za aktivnosti savetodavnih službi.

Usluge javnog savetovanja se pružaju besplatno

Javne savetodavne službe su organizovane na:

- Centralnom nivou;
- Opštinskom nivou.

Na centralnom nivou

Centralni nivo je organizovan u okviru MPŠRR kroz OSTU. Uloga OSTU-a je:

- 1) Upravlja i koordiniše pružanjem savetodavnih usluga i obuka na osnovu (recimo) trogodišnjeg programa rada za savetnike OSIC-a, kako bi se obezbedila održiva realizacija svih aktivnosti prenosa znanja (tehničkih i finansijskih);
- 2) Da predloži, izradi i obezbedi primenu zakonodavstva u oblasti savetodavnih usluga za stočarstvo i ruralni razvoj.
- 3) Da predloži, izradi i obezbedi sprovođenje dokumenata, politika/strategija u oblasti savetodavnih usluga za poljoprivrednu i ruralni razvoj.
- 4) Da zakaže sve radne aktivnosti vezane za:
 - a) Identifikaciju potreba;
 - b) Pripremi predloge;
 - c) Izradi akcione planove; i
 - d) Pripremi aktivnosti prema poljoprivrednom kalendaru i zahtevima sa terena;
- 5) Pruži podršku NCIC-ovim javnim savetnicima (kao i privatnim savetnicima), kako bi se osiguralo da isti imaju kapacitet da informišu, obuče i motivišu sve kategorije farmera (lidere, sledbenike i druge);
- 6) Prati i obavi evaluaciju svih aktivnosti, na osnovu obrasca za mesečno izveštavanje (uz IT podršku da se objedine sve aktivnosti OSIC-a i svih vrsta korisnika, kao što su FL, FP, podsektori, uzrast, itd.);
- 7) Sastavi, upravlja i distribuira savetodavne informacije koristeći različite medije;
- 8) Obezbedi kontrolu kvaliteta, performanse i procenu uticaja;
- 9) Pruži informacije u izradi nacrta poljoprivrednih i ruralnih razvojnih politika;
- 10) Koordiniše svim aktivnostima aktera savetodavnih službi za poljoprivrednu i ruralni razvoj;
- 11) Komunicira i pruža informacije o savetodavnim uslugama;
- 12) Koordiniše aktivnostima međunarodnih donatora; i
- 13) Sastavi i ažurira registar svih pružalaca savetodavnih usluga u poljoprivredi i ruralnom razvoju, odnosno ovlašćenih poljoprivrednih savetnika (javnih i privatnih) i licenciranih preduzeća;

Odeljenje je organizovano u 3 odseka

- 1) Odsek za tehničke usluge
- 2) Odsek za dodatne usluge na terenu
- 3) Odsek za informisanje, saradnju, praćenje i obuku

Na opštinskom nivou

Opštinski nivo formiraju Opštinski savetodavni informativni centri (OSIC). Planirano je da se svi OSIC-ovi osnaže radi korišćenja od strane poljoprivrednika i seoske zajednice. OSIC su dobro opremljeni informacijama i materijalima za pružanje savetodavnih usluga i opremljeni su osnovnom infrastrukturom za podršku (finansiraju MPŠRR i potencijalni donatori).

Svaki OSIC je opremljen sa najmanje jednim poljoprivrednim savetnikom da zadovolji zahteve farmera.

Predviđeni korisnici OSIC-a su:

- 1) Komercijalni farmeri;
- 2) Potencijalni komercijalni farmeri; i
- 3) Samostalni poljoprivrednici koji trenutno nemaju zadovoljavajuće prihode od poljoprivrede.

OSIC pružaju savete i obuku poljoprivrednicima i članovima ruralne zajednice. To uključuje pružanje znanja o novoj poljoprivrednoj proizvodnji i marketinškim tehnologijama u svim poljoprivrednim sektorima. Kao i pomoć u kompletiranju aplikacija za direktna plaćanja (subvencije) i grantove finansirane iz budžeta Kosova i razvojnih programa donatora/EU, kao i dostupnost pisanih savetodavnih materijala.

OSIC organizuje i koordinira OSTU. Glavni zadaci OSIC-a biće u realizaciji ovih aktivnosti:

- 1) Poseta poljoprivrednicima radi pružanja saveta na terenu;
- 2) Identifikacija potreba za informacijama, kao i izrada i distribucija informativnog materijala;
- 3) Organizacija seminara, demonstracija, poljoprivrednih izložbi itd.
- 4) Pružanje specijalizovanih saveta (u vezi sa stočarstvom, zaštitom bilja, preradom i ruralnim razvojem);
- 5) Podrška Agenciji za plaćanja kroz pružanje saveta o MPŠRR 2022-2028 i grantovima i direktnim plaćanjima, informativne aktivnosti, podrška poljoprivrednicima u popunjavanju aplikacija, itd.;
- 6) Organizacija studijskih poseta unutar i van Kosova radi razmene iskustava i posmatranja najboljih praksi u poljoprivredi i ruralnom razvoju;
- 7) Podizanje svesti o savetodavnim uslugama u opštini kako bi se obezbedilo da klijenti savetodavnih usluga imaju pristup savetima i informacijama kako bi zadovoljili svoje potrebe;
- 8) Identifikovanje naučenih lekcija i ljudskih resursa razvijenih u opštini koji mogu biti korisni drugima i pomaganje u širenju takvih informacija unutar opštine;
- 9) Podrška u obezbeđivanju zakonodavstva i mogućnosti za poljoprivrednike da dobiju poslovne kredite;
- 10) Podrška marketingu poljoprivredne proizvodnje, cenama, tržištima i standardima

- proizvodnje prema zahtevima tržišta i dr.;
- 11) Održavanje registra za sve poljoprivrednike koji su imali koristi od podrške savetodavnih usluga; i
 - 12) Prenošenje informacija poljoprivrednicima putem IT aplikacija i mobilnih telefona.

Oba nivoa su regulisana zakonom i administrativnim uputstvima.

3.3 Privatni pružaoci savetodavnih usluga

Privatne savetodavne usluge za poljoprivredu i ruralni razvoj na osnovu Zakona br. 04/L-074, član 8, nude privatni savetnici, davaoci podataka, nevladine organizacije, veterinarske stanice, udruženja farmera, prerađivači poljoprivrede, predstavnici poljoprivrednih imputacija itd.

Privatni pružaoci pružaju usluge poljoprivrednicima na direktnе i indirektnе načine. Oni su dobar izvor za prenos znanja i informacija, ali pružanje takve usluge treba da bude dobro organizovano i koordinisano sa javnim savetodavnim službama kako ne bi došlo do dupliranja aktivnosti i napora. Ovo se može uraditi uz bolju transparentnost i koordinaciju, kao i uz praćenje izveštaja o aktivnostima razvijenim u OSTU, u skladu sa Administrativnim uputstvima na osnovu Zakona o savetodavnim službama za poljoprivredu i ruralni razvoj.

Privatna savetodavna služba se finansira iz prihoda ostvarenih od pruženih usluga (takođe za MPŠRR) i drugih sredstava.

Privatne savetodavne usluge obuhvataju sledeće aktivnosti:

- 1) Savetodavne usluge za poljoprivredu i ruralni razvoj mogu pružati i privatni savetnici kao fizička i pravna lica
- 2) Privatna savetodavna služba se finansira prihodima ostvarenim od pruženih usluga i drugih donacija.
- 3) Privatne savetodavne usluge obuhvataju sledeće aktivnosti:

Glavne aktivnosti savetnika privatnog sektora za poljoprivredu su:

- 1) Savetovati poljoprivrednike prema prioritetima koje su odredili u gazdinstvu i udruženju;
- 2) Da predstave najbolje prakse upravljanja farmama, održive poljoprivredne prakse i nepoljoprivredna ruralna preduzeća;
- 3) Stimulišu poljoprivrednike da koriste metode za poljoprivrednu proizvodnju koje omogućavaju očuvanje prirodnih resursa i kvaliteta zemljišta kroz sprovođenje ekološke poljoprivrede i povećanje nivoa kvaliteta i kvantiteta poljoprivrednih kultura i seoskih proizvoda;
- 4) Podstiću poljoprivrednike da prilagode proizvodnju prirodnim uslovima i okolnostima regiona i tržišta;
- 5) Podstiću i podržu poljoprivrednike u njihovom organizovanju u zadruge i udruženja, kao i podržu ih savetodavnim uslugama za poljoprivredu i ruralni razvoj;
- 6) Da podržu ministarstvo u okviru realizacije programa ruralnog razvoja i mera za direktna plaćanja kroz davanje relevantnih saveta, informativnih aktivnosti, podrške poljoprivrednicima u vezi sa pripremom aplikacija;
- 7) Pruže saveta o korišćenju novih tehnologija;
- 8) Podržu širenje informacija o poljoprivredi i ruralnom razvoju poljoprivrednicima i zajednicama u ruralnim područjima;

9) Da podrže proces saradnje između poljoprivrednika.

Privatne savetodavne usluge za poljoprivredu i ruralni razvoj mogu pružati savetodavne usluge bez sertifikacije – sve dok ih plaćaju klijenti a ne MPŠRR.

3.4 Sertifikacija savetnika

Sertifikacija

Trenutno na Kosovu, šema sertifikacije zasnovana na zakonu i administrativnim uputstvima se koristi za konsultantske usluge, nudeći mogućnosti sertifikacije svakom nekvalifikovanom profesionalcu na osnovu kriterijuma. U srednjem roku, možda bi bilo vredno razmotriti usvajanje CECRA-e i na Kosovu, kako bi imali iste savetodavne kvalitete kao konsultanti u drugim zemljama EU.

CECRA (Sertifikat evropskih konsultanata u ruralnim područjima) je sertifikat koji dokazuje odgovarajuću kompetenciju za ruralne savetodavne usluge.

Promena CECRA bi bila izvodljiva.

Strateško savetovanje i usluge podrške

Usluge savetovanja i podrške bave se sledećim strateškim ciljevima:

- Povećanju ukupne održivosti poljoprivrednih/ruralnih preduzeća i održivost čitavog sektora.
- Pomažu pojedinačnim ruralnim preduzećima da se ujedine u kohezivnu grupu sa zajedničkom vizijom u smislu poboljšanja konkurentnosti i ciljnih tržišta.
- Pružaju podršku poljoprivrednicima u smanjenju jediničnih troškova proizvodnje, transporta i marketinga.
- Podsticajem i olakšanjem inovacija i diversifikaciju na nivou preduzeća.
- Podrškom proizvođačima u povećanju tržišnih viškova.
- Olakšati koncepciju i stvaranje novih agro i ruralnih preduzeća.
- Obezbediti podršku za barijere na nižem nivou u vezi sa kapitalom, tehnologijom, informacijama i pristupom tržištu.
- Pružanje podrške u privlačenju privatnog kapitala kao i međunarodnih donatorskih resursa;
- Ojačaju prethodne veze sa dobavljačima, kao i prethodne veze sa kupcima.

Međutim, efikasnost savetodavnih usluga u velikoj meri zavisi od prethodnog ispunjenja niza „neophodnih“ uslova, uključujući:

- Javni sektor mora stvoriti politiku i regulatorno okruženje koje katalizuje inicijativu privatnog sektora.
- Dostupnost adekvatnih ljudskih resursa i adekvatne infrastrukture za širenje poljoprivrednog znanja i stručnosti.
- Dostupnost proizvoda, uključujući pristup kreditima tamo gde je to potrebno, za kreditno sposobna preduzeća, adekvatan sistem transporta za pristup i veze između proizvođača i potrošača.
- Dostupnost odgovarajućih inovacija (tehnologija) koje se bave ključnim problemima poljoprivrede i ruralnih zajednica (krajnjih korisnika savetodavnih usluga).

- Efikasno funkcionisanje mehanizama cena i tržišta.
- Poljoprivrednike treba kategorisati prema njihovim potrebama.
- Uočene i stvarne potrebe različitih grupa farmera moraju biti tačno identifikovane; programe savetovanja treba osmisliti tako da zadovolje potrebe svake grupe i uzmu u obzir raspoložive resurse.
- Potrebno je ojačati veze između grupa klijenata i savetnika kako bi se osiguralo da savetnici zadovoljavaju potrebe poljoprivrednika.
- Dvosmerne veze između naučnih istraživanja i poljoprivrednika treba da budu ojačane efikasnim korišćenjem savetodavnih organizacija.
- Poljoprivredna naučna zajednica treba da shvati da konsalting zahteva veštine koje su različite, ali jednakе onima koje su potrebne u istraživanju.
- Trebalo bi se pozabaviti pitanjima ruralnog razvoja i njegovim odnosom sa poljoprivrednim savetodavnim službama.
- MPŠRR treba da utvrdi da li je široka upotreba informacionih tehnologija praktična i, ako jeste, pripremi program koji u potpunosti koristi prednosti ovog moćnog alata.

Izazovi u organizacionom sistemu

Jedno od glavnih pitanja u vezi sa organizacionom strukturom koja treba da se reši je rešavanje neefikasnog rada sistema savetovanja između opština i MPŠRR. Stoga je svrha ovog plana da se opštinski odbornici prebace u okviru OSTU/MPŠRR. Opštinski odbornici trenutno obavljaju usluge za opštine, dok se što se tiče savetodavnih poslova obavljaju kao sporedne, jer se finansiraju iz opštinskih budžeta.

Realizacijom ovog strateškog plana, MPŠRR je zainteresovano da opštinski savetnici za poljoprivredu pređu u okviru OSTU-MPŠRR-a.

Opštine su zainteresovane da premeste svoje savetnike za poljoprivredu u MPŠRR, ukoliko bi ih MPŠRR zaposlilo iz budžeta MPŠRR. Ako bi se to desilo, opštine bi mogle odmah da zaposle novo osoblje koje će nastaviti da radi na opštinskim dnevним planovima. Pošto je ovaj posao u velikoj meri vezan za njihovu posvećenost tokom procesa apliciranja za subvencije za poljoprivrednike na vrhu nacionalne šeme podrške, niko ne može imati ozbiljan interes da to radi.

Ovom sistemu hitno je potrebno održivo rešenje za poljoprivrednu savetodavnu uslugu koju pruža MPŠRR, a to treba omogućiti premeštanjem opštinskih savetnika ili zapošljavanjem novih savetnika na lokalnom nivou.

Koje god od predloženih rešenja za opštinske odbornike, moraju im se ponuditi neophodni uslovi za razvoj delatnosti savetodavne službe, moraju imati kancelarije u opštinama sa potrebnom opremom,

Poslednja stvar koju ovde treba napomenuti je javno-privatno partnerstvo. Strategija pominje uključivanje više lokalnog znanja od privatnih konsultanata, udruženja, nevladinih organizacija i drugih zainteresovanih strana.

Da bi se prevazišao jaz u znanju ili eventualno bolje rešio problem savetodavnih kapaciteta između OSTU-a i rešenja potrebnog poljoprivrednicima i seoskim preduzećima, treba dati posebne zadatke udruženjima i drugim partijama u privatnom sektoru i finansirati ih iz budžeta MPŠRR -, udruženja mogu ponuditi savete poljoprivrednicima u sektoru. Stoga, kvalifikovana udruženja moraju imati kapacitete, sektorsko znanje i poverenje poljoprivrednika ili ruralnih preduzeća.

Udruženja farmera mogu da pružaju savete o proizvodnim tehnologijama uključujući proizvode, zaštitu bilja i rukovanje posle žetve; informisati o standardima proizvodnje, organizovati informativne sesije, pa čak i studijske posete. Pristup bi bio sličan OSTU i OSIC; savetovanje kroz teorijsku obuku u učionicama, praktične savete o farmama, pripremu (elektronskih) brošura, organizovanje dana na terenu i eventualno godišnjih konferencija.

Ovaj strateški plan takođe sadrži aneks sa najboljim praksama iz savetodavnih sistema EU u oblasti poljoprivrede, koji mogu uključivati teme i pristupe koji bi se mogli primeniti u ovom planu.

4 Strateški plan za savetodavne usluge na Kosovu

4.1 Ciljne grupe

Sva fizička i pravna lica angažovana i zainteresovana za aktivnosti poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja na Kosovu.

Fusnote sa objašnjenjima

- *Poljoprivrednici, vlasnici šuma, preduzetnici u agrobiznisu (uključujući dobavljače proizvoda, bilo da su mikro preduzeća ili velika, centre za sakupljanje i preradu) smatraju se klijentima savetodavnih usluga; ali i mlađi ljudi i žene. Takođe i stranci u slučaju da su zainteresovani za domaću poljoprivredu.*
- *Pretpostavlja se da su većina kupaca mali farmeri, ali nisu isključeni ni veliki farmeri ili vlasnici šuma.*
- *Štaviše, poljoprivredne aktivnosti se obično odvijaju u ruralnim područjima, ali buduće aktivnosti kao što je urbana poljoprivreda su takođe deo poljoprivrede i stoga će urbana područja takođe biti pokrivena uslugama.*
- *Nevladine organizacije i registrovana udruženja su pravna lica.*

4.2 Vizija

Razvoj i unapređenje Kosovskog savetodavnog sistema za poljoprivredu i ruralni razvoj nudi lako dostupne, kvalitetne i blagovremene savetodavne usluge. Savetodavne usluge biće u skladu sa standardima savetodavnog sistema farmi EU(EU SSF).

Fusnote sa objašnjenjima

- *Pošto se Kosovo približava EU, sve aktivnosti moraju biti orijentisane na zahteve EU. Moguće je početi sa „lakim verzijama“, koje se vremenom mogu poboljšati; ali nijedna aktivnost ne bi trebalo da ide u suprotnom smeru kao što je naznačila EU.*

4.3 Misija

Misija KSSPRR-a je da podrži i promoviše transfer znanja i tehnologija u cilju povećanja produktivnosti, kvaliteta, standarda bezbednosti hrane, zaštite životne sredine, održivog razvoja, u skladu sa ciljevima Strategije za poljoprivredu i ruralni razvoj i usklađivanje sa poljoprivrednim politikama EU.

Fusnote sa objašnjenjima

- Konsultant se ne slaže sa rečenicom „KSSPRR je u skladu sa ciljevima RBRR i Zajedničke poljoprivredne politike EU“ jer je to jednostavno neproverena i pomalo besmislena izjava.

4.4 Ciljevi

Strateški plan Savetodavnog sistema Kosova za poljoprivredu i ruralni razvoj ima sledeće strateške ciljeve;

- 1) Povećanje broja farmera i drugih aktera koji imaju pristup i dobijaju savete o poljoprivredi, šumarstvu i ruralnom razvoju;
- 2) Adaptacija savetodavnih službi, prema potrebama i zahtevima farmera, vlasnika šuma i drugih zainteresovanih strana i prema politici i uputstvima ministarstva;
- 3) Promocija i pomoć u sprovođenju nacionalnih razvojnih politika, nacionalnih i međunarodnih programa podrške poljoprivredi, šumarstvu i ruralnom razvoju; i
- 4) Izgradnja kapaciteta i unapređenje javno-privatnog partnerstva u unapređenju savetodavnih usluga

Fusnote sa objašnjjenjima

- *U RG je diskutovano da OSTU ne treba da vidi sebe kao implementacionu jedinicu projekta; sva odeljenja su dužna da poštuju zvaničnu strategiju i pomažu u njenom sprovođenju. - OSTU ima jasnu savetodavnu ulogu, što znači da treba da informiše poljoprivrednike i druge zainteresovane strane o postojećim i budućim programima podrške, ali OSTU nije uključen u npr. direktna plaćanja – osim kao savetnici poljoprivrednicima. Svako učešće bi predstavljalo sukob interesa jer savetodavne i inspekcijske aktivnosti ne mogu ići ruku pod ruku.*
- *Pošto je cilj povećanje broja farmera i drugih aktera koji imaju pristup i dobijaju savete o poljoprivrednom i ruralnom razvoju, bio bi potreban SMART indikator da bi se pratilo da li ima uticaja.*
- *Potrebe i zahtevi farmera, vlasnika šuma i drugih zainteresovanih strana uključuju informacije o šemama podrške.*

Strateški akcioni plan

Strategija se bavi kadrovskim i odgovarajućim materijalnim kapacitetima Poljoprivredne savetodavne službe.

Prvi korak u njegovom uspostavljanju, u skladu sa zakonom, je sprovođenje programa obuke za sertifikaciju poljoprivrednih savetnika, nakon čega sledi kontinuirana godišnja obuka poljoprivrednih savetnika za unapređenje znanja i veština.

Sledeći korak je jačanje sistema Poljoprivredne savetodavne službe na Kosovu na svim nivoima delovanja, u skladu sa zakonom, uzimajući u obzir stanje poljoprivredne proizvodnje i potrebe terena. Na osnovu gore navedenog, određen je opis rada poljoprivrednih savetnika po

specijalizovanim oblastima i određen je broj poljoprivrednih savetnika na Kosovu koji su bili neophodni za sprovođenje Strategije.

Za rad Poljoprivredne savetodavne službe značajno je povezivanje sa istraživačko-obrazovnim i stručnim institucijama za transfer istraživačkih dostignuća i novih tehnologija u poljoprivrednoj proizvodnji, s jedne strane, a s druge strane, pravac razvoja primarne proizvodnje u pravcu zadovoljavanja potreba poljoprivredne privrede i proizvođača.

Promocija savetodavnih usluga kroz izradu i razvoj sajta Savetodavne službe i kreiranje biltena Poljoprivredne savetodavne službe veoma je značajna za podizanje kapaciteta Javne poljoprivredne savetodavne službe.

Mere koje treba preduzeti

Osnovni mehanizam za razvoj funkcionalnog sistema Sistema poljoprivrednih savetodavnih službi u Republici Kosovo je sprovođenje zakona:

- Podizanje i jačanje kapaciteta poljoprivrednih savetnika,
- Stvaranje poljoprivredne savetodavne službe sa kapacetetima i kadrovima koji odgovaraju potrebama oblasti.
- Uspostavljanje održivog finansiranja usluga sa svih nivoa organizacije.

Važan mehanizam u podizanju kapaciteta Poljoprivredne savetodavne službe je povezivanje sa naučno – istraživačkim i stručnim institucijama za transfer istraživačkih dostignuća i novih tehnologija u poljoprivrednoj proizvodnji kroz ogledna gazdinstva, dane obilaska na terenu i dr.

4.5 Reorganizacija

Plan reorganizacije i jačanja Odeljenja savetodavnih službi za poljoprivredu i ruralni razvoj 2023-27.

Planom reorganizacije predviđena je promena naziva odeljenja i usaglašavanje sa osnovnim dokumentima kao što su zakon i strategija, a od sada će se OSTU zvati Odeljenje savetodavnih službi za poljoprivredu i ruralni razvoj. Promenjeno je i u zakonu o savetodavnim službama, koji je u Skupštini, gde je ovim amandmanom omogućena mogućnost premeštaja opštinskih javnih savetnika u okviru budžeta Ministarstva obrazovanja, kulture, sporta, nauke i tehnologije ili prestanak rada opštinskih javnih savetnika. Odeljenje savetodavnih usluga je predviđeno za poljoprivredu i ruralni razvoj kroz procedure regrutovanja novih odbornika u opštinama kao osoblja Ministarstva obrazovanja i kulture.

U ovom planu reorganizacije prikazane su samo promene koje će nastati;

Javne savetodavne usluge su organizovane i obuhvataju:

- Centralni nivo
- Opštinski nivo

Centralni nivo je organizovan u MPŠRR preko Odeljenja za savetodavne usluge za poljoprivredu i ruralni razvoj. Druga promena je planiranje otvaranja regionalnih kancelarija na centralnom nivou, gde se očekuje da će u 7 regionalnih kancelarija biti postavljeno 7 koordinatora koji će organizovati i koordinisati rad na terenu sa BKPB-ima u opštinama.

Opis dužnosti ostaje isti kao gore za centralni nivo, opštinski nivo kao i privatni sektor za savetovanje.

Sistematisacija radnih mesta za Odeljenje savetodavnih službi za poljoprivrednu i ruralni razvoj izvršiće se Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mesta u MPŠRR, koji je u proceduri.

Regionalni koordinatori (7) imaju sledeće glavne zadatke:

- Koordinaciju aktivnosti sa opštinskim većnicima.
- Pružanje informacija opštinskim većnicima.
- Upravljanje neophodnim obukama na regionalnom nivou.
- Praćenje kontrole kvaliteta za javne i privatne konsultante koji rade u opštinama koje pokrivaju.
- Učestvuju u izradi godišnjih planova rada opština koje koordinišu i plana za podizanje kapaciteta terenskih savetnika prema zahtevima tržišta.
- Podnošenje izveštaja Odeljenju za poljoprivredne savetodavne usluge i ruralni razvoj, posebno Odeljenju za savetodavne usluge

Odeljenje savetodavnih službi za poljoprivrednu i ruralni razvoj identifikovalo je za upotrebu tri centra za obuku poljoprivrednika i saveta u okviru saradnje:

- Centar za obuku u Lipljanu
- Centar za obuku u Peći
- Centar za obuku u Orahovcu

Organogrami

1. Centralni nivo

Odeljenje savetodavnih službi za poljoprivredu i ruralni razvoj

Odsek za savetodavne i tehničke usluge	Odsek savetodavnih usluga na terenu	Odsek za informisanje, saradnju, praćenje i obuku
--	-------------------------------------	---

Regioni

Priština	Mitrovica	Peć	Đakovica	Prizren	Uroševac	Gnjilane
----------	-----------	-----	----------	---------	----------	----------

2. Opštinski nivo

OSIC

Priština	Mitrovica	Peć	Đakovica	Prizren	Uroševac	Gnjilane
Podujevo	Srbica	Istok	Junik	Dragaš	Štimlje	Novo Brdo
Glogovac	Vučitrn	Klina	Orahovac	Suva Reka	Elez Han	Kamenica
Obilić	Severna Makedonija	Dečani	Mališevo	Mamuša	Kačanik	Ranilug
Kosovo Polje	Zubin Potok	Junik			Štrpce	Parteš
Lipljan	Leposavić					Klokot
	Zvečan					Vitina

Odeljenje za savetodavne usluge u okviru MPŠRR treba da omogući sve usluge opisane u skladu sa ciljevima. Olakšavanje ne znači sprovođenje, već osiguravanje da se implementiraju tražene usluge. Većinu usluga će pružati osoblje ministarstva i opštine, međutim usluge mogu biti podugovorene od strane drugih ovlašćenih lica, kompanija, udruženja i institucija. U tom slučaju, kada drugi pružaju usluge MPŠRR-u, trebalo bi da budu finansijski nadoknađeni za svoj rad kroz budžet Odeljenja za savetodavne usluge (OSUMPŠRR).

Savetnici koji se nalaze u ruralnim oblastima, trenutno u OSIC-u, uvek mogu da traže podršku od specijalizovanije institucije; npr. univerziteti, istraživačke stanice, ali i privatni sektor

Struktura i organizacija Nacionalna strategija za poljoprivrednu i ruralni razvoj

Izrada Nacionalne strategije za poljoprivrednu i ruralni razvoj podrazumeva saradnju između različitih aktera koji su direktno i indirektno uključeni u poljoprivrednu (vidi grafikon ispod), a to su:

- 1) OSTU/MPŠRR;
- 2) Opštinski savetodavni informativni centar (MICA) za poljoprivrednu i ruralni razvoj;
- 3) Privatni pružaoci savetodavnih usluga;
- 4) Agencija za razvoj poljoprivrede (Agencija za plaćanja);
- 5) Poljoprivredni fakultet, Univerzitet u Prištini;
- 6) Poljoprivredni institut Kosova, Peć;
- 7) Agencija za šumarstvo (AŠK)
- 8) Odsek za vinogradarstvo i vinarstvo;
- 9) Agencija za hranu i veterinu Kosova;
- 10) Stručne poljoprivredne škole;
- 11) Poljoprivredno-prehrambena preduzeća;
- 12) Seoska preduzeća, npr. dobavljači proizvoda, centri za sakupljanje robe itd.; i
- 13) Poljoprivrednici i ruralna zajednica, uključujući lokalne akcione grupe.

Štaviše, opštinski savetnici za poljoprivrednu i ruralni razvoj su deo savetodavne službe koji se nalaze u okviru opštinskih savetodavnih informacionih centara (OSIC) (i finansiraju ih opštine). Uprkos tome što su u administrativnim stvarima pod opština, oni nude savetodavne usluge na osnovu zakona na snazi i podzakonskih akata i profesionalnih smernica.

Za bolju saradnju između centralnog i opštinskog nivoa, u OSIC će biti zaposleno 7 novih regionalnih koordinatora; ove regionalne koordinatori će finansirati MPŠRR i ovo osoblje će koordinirati i savetovati na opštinskom nivou. Kao srednjoročni cilj, prelazak opštinskih odbornika u osoblje MPŠRR-a je predviđen kao što je predviđeno Strategijom za poljoprivrednu i ruralni razvoj.

Pored stalnog osoblja u Odeljenju za savetodavne usluge u okviru MPŠRR i u opštinskim savetodavnim informativnim centrima, MPŠRR može privremeno angažovati kvalifikovane stručnjake iz inostranstva, ukoliko postoji nedostatak dovoljnog kapaciteta.

Metode savetovanja

- Približavanje pojedincima
- Približavanje grupama
- Masovne metode

Pristupi savetovanju

- a) Direktan savet, licem u lice na farmi ili u kancelariji i putem telefona/virtuelnog sastanka
- b) Grupno savetovanje – uglavnom na terenu
- c) Praktične demonstracije i dani polja organizovani na terenu sa poljoprivrednicima
- d) Predavanja i stručne radionice na posebne teme
- e) Demonstracije sa ciljem predstavljanja GAP-a kao i tehnoloških dostignuća
- f) Demonstraciona i eksperimentalna parcela, na državnim institutima ili kod uzornih farmera (dakle, bez dodatnih plaćanja)
- g) Poljoprivredni okruzi
- h) Seminari obuke i informativni sastanci uz prisustvo ili putem vebinara
- i) Internet stranica MPŠRR/OSTU
- j) Poljoprivredne platforme i novi mediji
- k) Neformalni savetodavni odbor za svaku opštinsku kancelariju
- l) Brosure, vodiči, priručnici, leci i druge publikacije, koje sadrže savete i informacije o raznim temama.

Svi pružaoci savetodavnih usluga za poljoprivredu i ruralni razvoj u svom radu dužni su da se pridržavaju savetodavnih metoda rada utvrđenih u skladu sa Zakonom br. 04/L-074 i podzakonskim aktima koji proizilaze iz njega.

Teme/pitanja obuhvaćena poljoprivrednim savetodavnim službama

- Biljna proizvodnja i hortikultura
- Stočarstvo
- Ribarstvo
- Pčelarstvo
- Agro-prerada
- Organska poljoprivreda – održiva poljoprivreda – regenerativna poljoprivreda – ekološka pitanja
- Šumarstvo i agrošumarstvo (uključujući PPJD, BMA, itd.)
- Agroturizam
- Ekonomija i finansije (upravljanje gazdinstvom, agrofinansije, osiguranje, knjigovodstvo i računovodstvo, itd.)
- Diverzifikacija seoskih aktivnosti
- Obnovljiva energija (biomasa, biogas, solarna/fotonaponska)
- Sigurnost hrane
- Pravne usluge
- Informaciona i komunikaciona tehnologija (IKT)
- Digitalna poljoprivreda
- Poljoprivredne inovacije
- Poljoprivreda/urbana poljoprivreda
- Osiguranje poljoprivrede

- Poznavanje kriterijuma, procedura apliciranja i implementacije grantova i subvencija
- Ostala pitanja/teme po potrebi.

Finansiranje

Finansiranje savetodavnih usluga vrši se iz budžeta MPŠRR i donatora. U sledećem poglavlju, u Akcionom planu, razrađena je matrica koja prikazuje ne samo aktivnosti/projekte, indikatore i rokove već i procenjeni budžet prema aktivnosti/projektu. Pored toga, postoji opšti indikativni budžet za naredne godine do 2027.

Fusnote sa objašnjnjima

- *Trenutno ima 13 zaposlenih u odeljenju i 38 u opština. Do početka 2023. godine biće angažovano 7 koordinatora.*
- *Radna grupa se u principu želi pridržavati sertifikacije; ovo ima smisla ako sve aktivnosti koje se finansiraju u okviru poljoprivrednih savetodavnih usluga moraju da obavljaju samo ovlašćeni savetnici; ovo bi važilo i za npr. profesori univerziteta.*
- *Ovaj strateški dokument se odnosi na strategiju Odeljenja za savetodavne i tehničke usluge u MPŠRR. Stoga, treba da objasni organizaciju između odeljenja i podređenih jedinica/institucija kao što su Opštinski informativni centri, gde opštinski savetnici za poljoprivredu rade u okviru MPŠRR. Svi ostali ugovori o saradnji kao sa Poljoprivrednim institutom Kosova u Pećи treba sažeti u PSZI. Odeljenje za savetodavne i tehničke usluge je deo PSZI-a.*
- *Pružanje savetodavnih usluga grupi poljoprivrednika biće efikasnije.*
- *Usluge će koristiti digitalne alate, jer su jeftinije za proizvodnju i mogu se brže usvojiti u novim okolnostima.*
- *Veb stranice treba da budu lako napravljene tako da većina članova OSTU-a može da nabavi sadržaj.*
- *Veterinarske usluge – ako imaju medicinski kontekst – ne sprovodi Odeljenje za savetodavne i tehničke usluge. Međutim, biće dati opšti saveti za stoku u vezi sa sastavom stočne hrane i zahtevima za stočnu hranu.*
- *Odbornici koji se nalaze u ruralnim područjima, trenutno u opštinskim informativnim centrima, uvek mogu da traže podršku od specijalizovanije institucije; npr. univerziteti, istraživačke stanice, ali i privatni sektor – sve dok su deo budućeg PSZI-a.*

4.5.1 Praćenje i evaluacija

Praćenje i evaluacija KSSPRR

Praćenje (i evaluacija) je suštinski deo procesa upravljanja. Sistematsko praćenje aktivnosti KSSPRR:

- 1) Razmatra učinak KSSPRRu postizanju opštih strateških ciljeva i operativnog plana;
- 2) Identificuje neophodne promene u operativnom planu na opštinskome nivou;
- 3) Podržava proces planiranja i ažuriranja usluga KSSPRR-a i aktivnosti zvaničnika i stručnjaka;
- 4) Podržava odluke menadžmenta;
- 5) Kontroliše korišćenje resursa u vezi sa pružanjem savetodavnih usluga;
- 6) Obezbeđuje transparentnost i odgovornost za sprovođenje KASARD aktivnosti; i

- 7) Omogućava ranije identifikovanje problema/grešaka, tako da se njihovim rešavanjem (prevazilaženjem) može efikasno i blagovremeno upravljati.

Odgovornost za praćenje

Odeljenje za informisanje, saradnju, praćenje i evaluaciju preko službenika za praćenje i evaluaciju je odgovorno za praćenje i evaluaciju Odeljenja savetodavne službe za poljoprivrednu i ruralni razvoj i strateškog plana KSSPRR. Navedeno odeljenje je odgovorno za nadzor sistematskog praćenja svih aktivnosti OSTU-a u ime direktora Odeljenja savetodavnih službi za poljoprivrednu i ruralni razvoj. Pored toga, MPŠRR preko Odeljenja savetodavnih usluga za poljoprivrednu i ruralni razvoj može ugovoriti nezavisne, profesionalne posmatrače treće strane za obavljanje aktivnosti praćenja i evaluacije.

Dužnosti odseka za informisanje, saradnju, praćenje i evaluaciju:

- 1) Kreira efikasan mehanizam praćenja i izveštavanja u skladu sa zahtevima za praćenje i izveštavanje i obezbeđuje sprovođenje Strateškog plana savetodavnog sistema za poljoprivrednu i ruralni razvoj.
- 2) Priprema redovne godišnje izveštaje za sprovođenje strateškog dokumenta
- 3) Vrši pregled učinka Odeljenja za savetodavne usluge za poljoprivrednu i ruralni razvoj u postizanju opštih strateških ciljeva i operativnog plana;
- 4) Identificuje neophodne promene u operativnom planu na opštinskom nivou;
- 5) Podržava proces planiranja i ažuriranja usluga Odeljenja za savetodavne usluge za poljoprivrednu i ruralni razvoj i aktivnosti zvaničnika i stručnjaka;
- 6) Podržava upravljačke odluke;
- 7) Kontroliše korišćenje resursa u vezi sa pružanjem savetodavnih usluga;
- 8) Obezbeđuje transparentnost i odgovornost za sprovođenje aktivnosti Odeljenja savetodavnih službi za poljoprivrednu i ruralni razvoj; i
- 9) Omogućava ranije identifikovanje problema/grešaka, kako bi se njihovim rešavanjem (prevazilaženjem) moglo efikasno i blagovremeno upravljati.

Praćenje uticaja

Praćenje uticaja se sprovodi na dva nivoa:

- 1) Napredak ka postizanju strateških ciljeva Odeljenja za savetodavne usluge za poljoprivrednu i ruralni razvoj; i
- 2) Napredak ka postizanju ciljeva u operativnom planu Odeljenja za savetodavne usluge za poljoprivrednu i ruralni razvoj za razvoj aktivnosti obuke i obuka kroz OSIC.

Alati za praćenje

Koriste se ovi alati za praćenje:

- 1) Dolazna i izlazna administrativna korespondencija registrovana od strane Odeljenja za savetodavne usluge za poljoprivrednu i ruralni razvoj, MPŠRR;
- 2) Izveštaji o obilasku terena na licu mesta;
- 3) Studije;
- 4) Razni upitnici;
- 5) Osnovne analize/informacije;
- 6) Ankete;
- 7) Izveštaji o međunarodnim posetama/studijama;

- 8) Budžetski i finansijski izveštaji;
- 9) Ad hoc izveštaji;
- 10) Mesečni, tromesečni i godišnji izveštaji (osoblja); i
- 11) Indikatori praćenja, uključujući procenu uticaja korisnika.

Komisija za nadzor savetodavnih službi za poljoprivrednu i ruralni razvoj.

MPŠRR je odgovorno za nadzor savetodavne službe za poljoprivrednu i ruralni razvoj; odgovarajući pravni osnov je Zakon o savetodavnim službama i Administrativno uputstvo od 11/2015 za sastav, rad i ovlašćenja Komisije za nadzor savetodavnih službi za poljoprivrednu i ruralni razvoj.

Komisija se sastoji od svih javno-privatnih partnera KSSPRR-a i nadležna je da obezbedi nadzor nad celokupnim KSSPRR-om, uključujući i strateški plan, kroz ocenu planova i izveštaja praćenja, kao i njihovo usvajanje.

5 Akcioni plan 2023 – 2027

Ovaj akcioni plan predlaže sledeće aktivnosti i projekte u narednim godinama. Predložene akcije su razmatrane u Radnoj grupi na osnovu opštih potreba, kao i uzimajući u obzir primedbe odobrene od strane MPŠRR u „Strategiji za poljoprivrednu i ruralni razvoj 2022 – 2028“. Sprovođenje ovog akcionog plana je odgovornost OSUPRR-a u saradnji sa zainteresovanim stranama.

5.1 Akcioni plan u obliku SMART matrice i preliminarnog budžeta

Aktionski plan sa indikatorima i indikativnim budžetom

Ciljevi	Projekti	Aktivnosti	Izvori finansira nja	Budžet 2023	Budžet 2024	Budžet 2025	Budžet 2026	Budžet 2027	Odgovorne i prateće institucije	Proizvod / ishod
1 Cilj - Povećanje broja farmera i drugih aktera koji imaju pristup i dobijaju savete o poljoprivredi, šumarstvu i ruralnom razvoju										
1.1 Specifični ciljevi - Razvoj ruralnih područja kroz unapređenje savetodavnih usluga	1) Obuka javno-privatnih savetnika 2) Obuka i savetovanje poljoprivrednika 3) Objavljivanje brošura 4) Posete farmeru farmeru 5) Organizovanje posebnih obuka/konsultacija za ženske farmerice i mlade ljude	75 javnih i privatnih savetnika; 350 grupa farmera obučeno; 8 naslova brošura, 24000 primeraka; 18 poseta; 450 farmera savetovano; organizovanje obuka za ukupno 50 poljoprivrednika i mladih farmera	Iz budžeta Odeljenja za savetodavnu službu za poljoprivredu i ruralni razvoj u okviru MPŠRR i donatora	105 000	105 000	200 000	200 000	200 000	MPŠRR i donatori	Otklanjanje nedostatka u znanju DSHKBZHR-a prenošenjem određenog treninga i savetodavnog rada na privatni sektor (privatni savetnici, udruženja, nevladine organizacije kao što je IAKD i druge zainteresovane strane). Mora se odrediti posao koji će biti angažovan, mora se odrediti broj radnih dana i mora se odrediti sveobuhvatna naknada za konsultanta iz privatnog sektora.
1.2 Specifični ciljevi - Organizacija demonstracionih parcela	1) Identifikacija farmera i oglednih polja u okviru opština 2) Definisanje useva za ogledna polja 3) Institucije odgovorne za izbor i prenos polja	21 demonstraciona površina u okviru 7 regiona, izbor useva za demonstraciju prema Odeljenju za savetodavnu službu za poljoprivredu i ruralni razvoj, MIACs, Poljoprivredni fakultet, FVA, APK, Uprava za vinarije i vinograde itd.	Iz budžeta Odeljenja za savetodavnu službu za poljoprivredu i ruralni razvoj u okviru MPŠRR i donatori	60 000	60 000	50 000	50 000	50 000	MPŠRR i donatori	
1.3 Specifični ciljevi - Osnaživanje žena i mladih poljoprivrednika	1) Identifikacija žena 2) Organizacija obuke za žene 3) Podrška putem poljoprivrednih saveta 4) Stimulacija mladih ljudi da se bave poljoprivredom	50 farmerica dobija najmanje dva puta godišnje grupne obuke i individualnu podršku na farmama prema potrebi; 30 obuka kroz obuku i edukaciju mladih farmerica	Iz budžeta Odeljenja za savetodavnu službu za poljoprivredu i ruralni razvoj u okviru MPŠRR i donatori	20 000	20 000	20 000	25 000	25 000	MPŠRR i donatori	

2 Cilj - Promocija i pomoć u sprovođenju nacionalnih razvojnih politika, nacionalnih i međunarodnih programa podrške poljoprivredi, šumarstvu i ruralnom razvoju	1									
2.1 Specifični ciljevi – Unapređenje 1 – Informacioni i komunikacioni sistem za savetodavne usluge	1) Izrada digitalnog sistema obrazaca za prijavu 2) Izrada baze podataka savetodavnog sistema prijavnih obrazaca 3) Izrada sajta Odeljenja 4) Digitalni registri javnih i privatnih savetnika 5) Izrada elektronske i tradicionalne biblioteke sa relevantnim člancima 6) Obezbeđivanje neophodnih objekata za digitalizaciju 7) Kreiranje savetodavne platforme dostupne putem pametnih telefona	1) Funkcionalni sistem uspostavljen 2) Podešavanje baze podataka i stalno ažuriranje; standardizovani izveštaji 3) Izrada sajta Odeljenja 4) Digitalni registri javnih i privatnih savetnika 5) Izrada elektronske i tradicionalne biblioteke sa relevantnim člancima 6) Obezbeđivanje neophodnih objekata za digitalizaciju 7) Kreiranje savetodavne platforme dostupne putem pametnih telefona	Iz budžeta Odeljenja za savetodavnu službu za poljoprivredu i ruralni razvoj u okviru MPŠRR i donatori	100 000	30 000	30 000	30 000	30 000	MPŠRR i donatori	Rešenje koje se može implementirati i koje ne postoji samo na papiru kao sedašnje. Namera je da Odeljenje ima savetnike na terenu, sa sedištem u opštinskim kancelarijama, kojima direktno koordiniše i rukovodi Odeljenje.
2.2 Specifični ciljevi - Jačanje sistema praćenja i evaluacije u okviru Odeljenja savetodavne službe za poljoprivredu i ruralni razvoj	1) Priprema plana praćenja i evaluacije 2) Merenje učinka kroz indikatore 3) Kreiranje okvira za praćenje 4) Priprema smenica za postupke praćenja i evaluacije	1) pripremljen plan praćenja i evaluacije 2) Merenje učinka kroz realizovane indikatore 3 kreiran okvir za praćenje 4 pripremljen vodič za postupke praćenja i evaluacije	Iz budžeta Odeljenja za savetodavnu službu za poljoprivredu i ruralni razvoj u okviru MPŠRR i donatori	15 000	15 000	5 000	5 000	5 000	MPŠRR i donatori	Jasni opisi poslova sa nedeljnim zadacima i SMART indikatorima za merenje uticaja njihovog rada

3 Cilj - Reorganizacija i jačanje Savetodavne usluge								
3.1 Specifični ciljevi - Izgradnja kapaciteta i unapređenje javno-privatnog partnerstva u poboljšanju savetodavnih usluga	1) Formiranje Regionalne savetodavne kancelarije 2) Transfer opštinskih savetnika u okviru Odjeljenja i MPŠRR 3) Unapređenje procesa i sertifikacija poljoprivrednih savetnika u skladu sa pravilima EU (CECRA) 4) Unapređenje procesa licenciranja pravnih subjekata koji nude savetodavne usluge 5) Dopuna izmene Zakona br. 04-L-074 za savetodavne usluge i podzakonskih akata	Uspostavljeni i funkcionalno 7 regionalnih savetodavnih kancelarija; 38 opštinskih savetnika prebačeni u Direkciju i MPŠRR; plan obuke za uskladenu sertifikaciju; savetnici sertifikovani u skladu sa pravilima EU (CECRA); unapređenje procesa licenciranja pravnih lica koja pružaju savetodavne usluge u skladu sa administrativnim uputstvima; Zakon br. 04-L-074 za savetodavne usluge za poljoprivredu i ruralni razvoj i podzakonski akti izrađeni i odobreni	Iz budžeta Odjeljenja za savetodavnu službu za poljoprivredu i ruralni razvoj u okviru MPŠRR i donatora	60 000	90 000	120 000	150 000	160 000
3.2 Specifični ciljevi - Bolja koordinacija javno-privatnog savetodavnog sistema	1) Jačanje Nadzorne komisije nacionalne strategije za poljoprivredu i ruralni razvoj 2) Organizovanje redovnih sastanaka sa NVO i licenciranim preduzećima 3) Saradnja sa obrazovnim i istraživačko-naучnim institucijama	1) Nadzorni odbor Nacionalne strategije funkcioniše u skladu sa Zakonom o organizaciji 2) redovni sastanci sa nevladnim organizacijama i licenciranim preduzećima 3) Potpisivanje memoranduma o saradnji sa obrazovnim i naučnoistraživačkim institucijama	Budžet DŠKBŽR u okviru budžeta MPŠRR i donatora	20 000	0	0	0	0
3.3 Specifični ciljevi - Saradnja Odjeljenja savetodavne službe za poljoprivredu i ruralni razvoj sa stičnim sistemima u regionu i EU	1) Učešće na redovnim sastancima Savetodavnog sistema regiona 2) Prijava za članstvo u organizacijama EU za savetodavne usluge 3) Razmena dokaza i dobrih praksi vezanih za savetodavne usluge različitih zemalja EU	Učešće na 2 redovna sastanka Savetodavnog sistema regiona; poslata prijava za članstvo u organizacijama EU radi savetovanja; ostvareno ukupno 2 posete u različitim zemljama regiona i EU	Iz budžeta Odjeljenja za savetodavnu službu za poljoprivredu i ruralni razvoj u okviru MPŠRR i donatori	50 000	50 000	70 000	70 000	80 000
3.4 Specifični cilj - Bolja logistika za efikasnije savetodavne usluge	1) Snabdevanje 7 područnih kancelarija inventarom i opremom za rad 2) Snabdevanje potrošnim materijalom 38 opštinskih savetnika	7 regionalnih kancelarija snabdevenih inventarom i opremom za rad; snabdevanje potrošnim materijalom 38 opštinskih savetnika	Iz budžeta Odjeljenja za savetodavnu službu za poljoprivredu i ruralni razvoj u okviru MPŠRR i donatori	130 000	70 000	10 000	10 000	10 000
UKUPNO u EUR				560 000	440 000	505 000	540 000	560 000
Godina				2023	2024	2025	2025	2025

Farmeri se koristi kao sinonim za sve zainteresovane strane; uključujući vlasnike šuma, seoska preduzeća itd.

5.2 Ukupan indikativni budžet za OSU

Odeljenje za savetodavne usluge za poljoprivrednu i ruralni razvoj

Tabela - Budžetska prognoza 2023 – 2027 u evrima

ITEMS	2023	2024	2025	2026	2027
Plate i dnevne isplate	107 253	107 253	107 253	107 253	107 253
Robe i usluge	502 380	600 000	650 000	700 000	750 000
Doprinos donatora	50 000	200 000	200 000	200 000	200 000
Ukupno u EUR	659 633	907 253	957 253	1 007 253	1 057 253

5.3 Koraci implementacije i uključeni rizici

Savetodavna delatnost u Republici Kosovo regulisana je Zakonom o savetodavnim službama za poljoprivrednu i ruralni razvoj. Srednjoročna strategija za pružanje savetodavnih usluga (2023 – 2027) trasira put ka postizanju definisanih ciljeva. Sprovodiće se postepeno u narednim godinama, do 2027. godine. Na kraju perioda biće ocenjena uspešnost njegove implementacije i postizanje ciljeva. Ocena uspešnosti sprovođenja strategije biće javno objavljena.

- Uspostavljanje struktura javnih savetodavnih službi za poljoprivrednu obezbeđuje javni interes i mogućnost pristupa pružanju javnih usluga svim poljoprivrednicima. Njegovo finansiranje se obezbeđuje iz budžeta i iz drugih izvora.
- Privatna savetodavna služba za poljoprivrednu svojim specifičnim aktivnostima obezbeđuje konkurentnost ponude savetodavnih usluga. Privatne poljoprivredne savetodavne službe se osnivaju i finansiraju u skladu sa zakonom. Partnerstva se mogu povezati sa javnim poljoprivrednim savetodavnim službama, lokalnim zajednicama, privrednim subjektima i stručnim institucijama, čime se obezbeđuje javno-privatno partnerstvo.
- Savetodavne službe u svom radu moraju da se pridržavaju savetodavnih metoda rada. Rad poljoprivrednih savetnika sa grupama poljoprivrednih proizvođača obezbeđuje efikasnost i rad sa svim kategorijama stanovništva iz ruralnih sredina.
- Za što delotvorniju realizaciju Strategije potrebno je usmeravanje rada Javnog savetodavnog zavoda za poljoprivrednu, predlaganje korektivnih mera i rešenja za otklanjanje eventualnih poteškoća u njegovom radu, kao i saradnju između Javnog savetodavnog zavoda za poljoprivrednu i privatnih savetodavne službe za poljoprivrednu, kao i formiranje stalnog radnog tela za koordinaciju rada poljoprivrednih savetodavnih službi u Republici Kosovo u okviru MPŠRR.

Sledeći rizici koji se mogu očekivati u sprovođenju srednjoročne strategije za pružanje savetodavnih usluga u Republici Kosovo 2023-2027:

- 1) Nepotpuna organizacija i osnaživanje savetodavnog sistema OSUPRR;
- 2) Pravni okvir, neslaganje sa novim Zakonom;
- 3) Nedovoljna koordinacija zainteresovanih strana u savetodavnom sistemu
- 4) Ograničena finansijska sredstva;
- 5) Prepreke u upravnim postupcima.

6 PSZI – perspektiva

Termin poljoprivredni sistemi znanja i inovacija (PSZI) opisuje ceo sistem razmene znanja: načine na koje ljudi i organizacije komuniciraju unutar zemlje ili regionalno.

PSZI može da obuhvata poljoprivrednu praksu, preduzeća, organe vlasti, naučna istraživanja itd., i može se značajno razlikovati u zavisnosti od zemlje ili sektora. Dobar PSZI uzima u obzir tehničke, organizacione i društvene dimenzije („sistemska pristup“), a to pomaže da se premosti jaz između nauke i prakse. Pored toga, PSZI pomaže u povezivanju ljudi i osiguravanju da se znanje deli među svima onima koji ga koriste i proizvode. Trenutno se mnoge zemlje, uključujući Kosovo, suočavaju sa problemom da poljoprivredna istraživanja sprovode vladine organizacije, ali se nalazi ne distribuiraju poljoprivrednoj zajednici, ili barem ne dovoljno brzo.

U suštini, poljoprivrednicima je potreban blagovremen, prilagođen, pouzdan i jednostavan savet, čak i ako im nije potreban stalno, i ako ponekad ne znaju njegovu vrednost dok za to ne dođe vreme. Za farmera je odvajanje vremena od svog dana veća žrtva nego što se čini. Stoga, kada to čine da traže savet, taj savet treba da bude onoliko dobar koliko može, kako bi na najbolji način iskoristili svačije vreme.

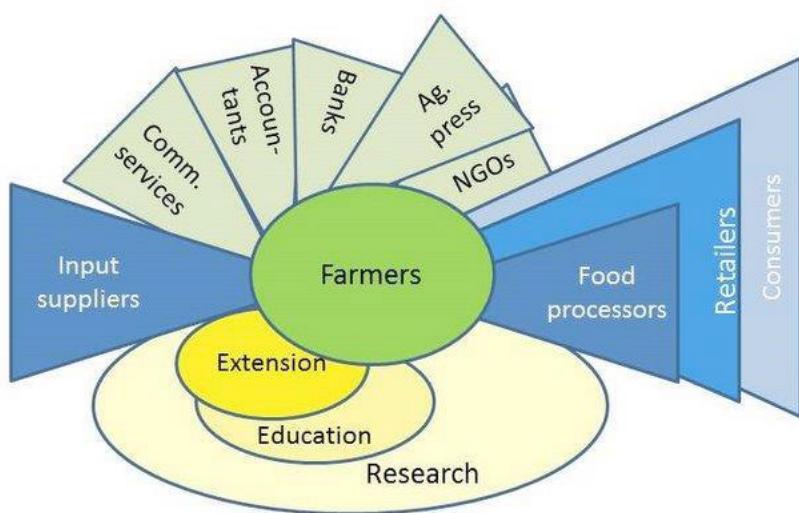
Organizacije poljoprivrednika u mnogim zemljama primećuju da niska profitabilnost u poljoprivredi rezultira

činjenicom da je plaćanje saveta niže na listi prioriteta za mnoge poljoprivrednike. Ovo se pogoršava time što morate da platite za savet kako biste se pridržavali pravila i popunili obrasce. Sa toliko saveta potrebnih da se poštiju pravila, preostalo je malo vremena ili resursa da se farmeri savetuju o tome kako da

poboljšaju svoje sisteme. Oni se zalažu za finansiranje od strane vlada za pomoć, ali to je trenutno malo na nacionalnim/regionalnim političkim agendama. Treba pažljivo razmotriti podobnost uključenog savetnika. Saveti poljoprivrednika se sve više privatizuju. Iako ovo samo po sebi možda nije loše, problem je pristupačnost; sigurno Kosovo još uvek nije spremno za potpuno privatnu savetodavnu službu.

PSZI se često sastoji od centralnih i pokrajinskih vlada, Poljoprivredne komore, raznih istraživačkih instituta uključujući poljoprivredne univerzitete, škole, udruženja i neke nevladine organizacije su deo PSZI-a. Koordinirajuću ulogu preuzima Ministarstvo poljoprivrede.

Grafikon – opšti pregled ARKIS-a²

Kao što je već pomenuto u Kosovskom savetodavnom sistemu za poljoprivredu i ruralni razvoj 2015-20, bivša struktura i organizacija OSUPRR-a može biti bliska novoj PSZI-u.

- 1) OSTU/MPŠRR;
- 2) Opštinski savetodavni informativni centri (OSIC) za poljoprivredu i ruralni razvoj;
- 3) Pružaoci privatnih savetodavnih usluga;
- 4) Agencija za razvoj poljoprivrede (Agencija za plaćanja);
- 5) Poljoprivredni fakultet, Univerzitet u Prištini;
- 6) Poljoprivredni institut Kosova, Peć;
- 7) Institut za vinogradarstvo i vinarstvo;
- 8) Agencija za hranu i veterinu Kosova;
- 9) Stručne poljoprivredne škole;
- 10) Poljoprivredno-prehrambena preduzeća;
- 11) Seoska preduzeća, npr. dobavljači proizvoda, centri za sakupljanje robe itd.; i
- 12) Poljoprivrednici i ruralna zajednica, uključujući lokalne akcione grupe.

Ovaj PSZI se može kreirati sa značajnim podacima iz OSTU-a. Koordinacija različitih institucija uvek je usko povezana sa finansijskim odlukama. Drugim rečima, ministar MPŠRR je taj koji mora da donosi odluke i koordiniše glavne aktivnosti; mnoge od njih DSHTC može primeniti u svakodnevnom radu. Čini se da je OSTU trenutno suviše slab za koordinaciju sa drugim državnim institucijama, ali kada ministar postavi opšte uslove, onda OSTU može biti efikasan pokretač u poboljšanju savetodavnih usluga kroz sve partnerske organizacije.

²i2connect PSZI i savetodavne usluge u Irskoj. Izveštaj o popisu PSZI-a. 2020

7 Korišćena literatura:

Literatura

Generalna direkcija EK za poljoprivrednu i ruralni razvoj: Priprema za sledeći PSZI u Evropi; 2019

FILDSEND, A.F.: Poljoprivredni sistemi znanja i inovacije u političkom diskursu Evropske unije: Kuda ides? Studije ekonomije poljoprivrede 122 (2020) 115-123. 2020
<https://doi.org/10.7896/j.2055>

i2connect PSZI i konsultantske usluge u Austriji. Izveštaj o popisu PSZI-a. 2020

i2connect PSZI i savetodavne usluge u Mađarskoj. Izveštaj o popisu PSZI-a. 2020

i2connect PSZI i savetodavne usluge u Irskoj. Izveštaj o popisu PSZI-a. 2020

i2connect PSZI i savetodavne usluge u Sloveniji. Izveštaj o popisu PSZI-a. 2020

MPŠRR: Kosovski savetodavni sistem za poljoprivrednu i ruralni razvoj 2015-20; 2015

MPŠRR: Strategija za poljoprivrednu i ruralni razvoj 2022 - 2028; 2022

SVG SCAR-AKIS Sažetak politike za budućnost savetodavnih usluga; 2017

Veb stranice

<https://organika-ks.org/publikime/>

<https://www.cecra.net/en/overview-of-the-modules/>

<https://www.lko.at>

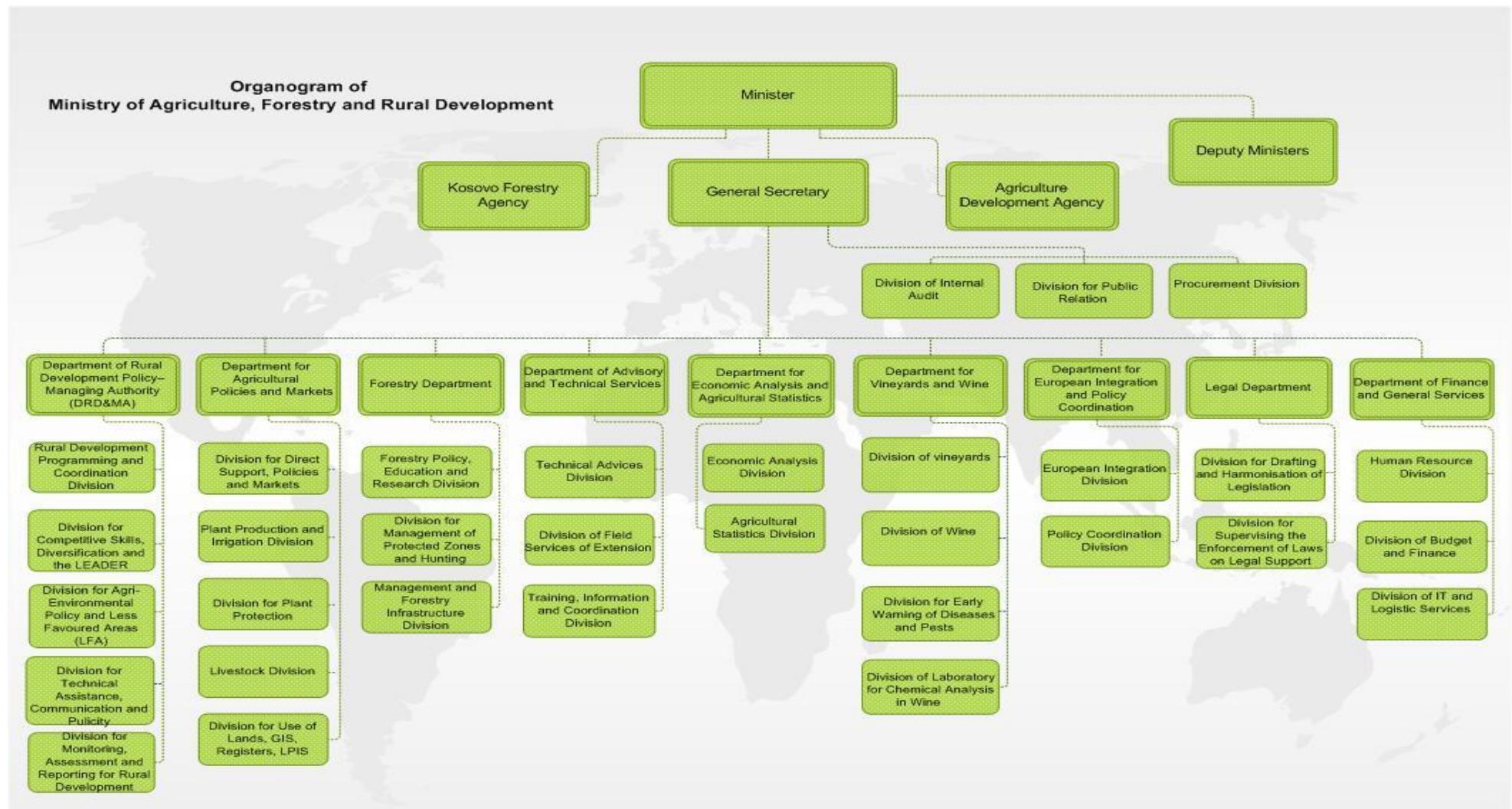
https://www.researchgate.net/publication/310584299_Criteria_for_a_system_level_evaluation_of_farm_advisory_services

<https://www.trade.gov/country-commercial-guides/hungary-agricultural-sectors>

8 Aneks – Članovi Radne grupe

- 1) Ahmet Zejnulahu- OSTU/Odeljenje za savetodavne i tehničke usluge
- 2) Tahir Haljtitaj - OSTU/Odeljenje za savetodavne i tehničke usluge
- 3) Hisen Muzljiukaj - Kabinet ministara (Kabinet ministara)
- 4) Bekim Cikači - OSTU/Odeljenje za savetodavne i tehničke usluge
- 5) Hasan Sejfijaj - OSTU/Odeljenje za savetodavne i tehničke usluge
- 6) Šihrete Bunjaku - PO/Pravno odeljenje
- 7) Kadri Kadriaj - AŠK/Agencija za šume Kosova
- 8) Ljuljzim Šamoli - OPRR/Odeljenje za politike ruralnog razvoja
- 9) Skender Bajrami - OEA i PS/Odeljenje za ekonomsku analizu i poljoprivrednu statistiku
- 10) Kemajlј Kadriu - OŠ/Odeljenje za šume
- 11) Iljber Kućin - DVV/Departman za vinogradarstvo i vinarstvo
- 12) Arsim Memaj - OPPT/Odeljenje za poljoprivrednu politiku i tržišta
- 13) Zekirja Ljoku – ARP/Agencija za razvoj poljoprivrede
- 14) Fadilj Musa - Fak. poljoprivrede/Poljoprivredni i veterinarski fakultet
- 15) Ljamir Taći - AHV/Agencija za hranu i veterinu
- 16) Agim Zuzaku - ESG - licencirana konsultantska kompanija / Licencirana konsultantska kompanija
- 17) Betim Bresila- IBK/Poljoprivredni institut Kosova
- 18) Avdilj Feka – OSIC/Opštinski savetodavni informativni centar Vučitn

9 Dodatak – Organogram MPŠRR

10 Prilog - Primedbe na Strategiju poljoprivrede i ruralnog razvoja 2022 - 2022

Konsultant komentariše relevantne fraze u strategiji za poljoprivredu, tako da se ovi komentari mogu odraziti u poglavlju Akcioni plan 2023 - 2028.

MPŠRR: Strategija za poljoprivredu i ruralni razvoj 2022 - 2022

strana 17

savetodavne aktivnosti se trenutno slabo sprovode na Kosovu.

- Poljoprivrednici ne dobijaju dovoljno saveta; potrebno je više kontakta (na farmama) između savetnika i farmera

strana 22

Prema važećem zakonskom okviru, sistem javnog savetovanja je u nadležnosti odeljenja MPŠRR, koje koordinira aktivnosti opštinskih savetodavnih informativnih centara.

Iako relativno nov, privatni savetodavni sistem je veći od javnog sistema. Njegova aktivnost se odnosi na specifične teme od interesa za poljoprivrednike: inpute, sabirne centre, preradu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda i šeme grantova. Sabirni centri i fabrike za preradu hrane pružili su uspešnu obuku o tržišnim standardima i donatorskoj pomoći. Konsolidovana lokalna organizacija sa horizontalnim aktivnostima vezanim za poljoprivredu i dobrim iskustvom u pružanju obuke poljoprivrednicima je IADK; međutim, njegovo delovanje je više projektno orijentirano i, kao i u slučaju donatorske podrške, postavlja se pitanje dugoročne održivosti.

- Potrebna je bolja saradnja sa privatnim savetodavnim sistemom, a to će se desiti ako Odeljenje za savetodavne i tehničke usluge podugovara i finansira privatne savetodavne usluge i ako sprovodi javno-privatna partnerstva.

(Gore je dogovoreno u RG)

Koordinacija između javnog i privatnog savetodavnog sistema je slaba. A jedan od razloga je nedostatak dobro organizovanih udruženja poljoprivrednika koja mogu biti uključena u transfer znanja zadobrobit svojih članova. Sistem javnog savetovanja ne može ispravno odgovoriti na potrebe poljoprivrednika, jer se oslanja na ograničen budžet i nema sistem praćenja i evaluacije za svoje aktivnosti. U isto vreme, privatni sektor je obično povezan sa određenim preduzećima ili pomaže poljoprivrednicima da pristupe grantovima, dok nedostaje plan za akreditaciju pružalaca savetodavnih usluga. Univerziteti i istraživački instituti su slabo uključeni i nisu orijentisani na poljoprivrednike; koncept inovacije u transferu znanja uglavnom nedostaje. Savetodavni sistem ne cilja na kategoriju poljoprivrednika sa najvećim potencijalom za primenu novih znanja: mlade poljoprivrednike, a ne cilja ni savremene poljoprivredne prakse za zaštitu zemljišta i voda.

- ❖ Naravno, nedostaju dobro organizovana (privatna) udruženja poljoprivrednika, ali što je još važnije, nema savetnika. Sa budžetom od 500.000 evra, Odeljenje za savetodavne i tehničke usluge može barem da preduzme prve korake da dopre do poljoprivrednika.
- Ne postoji sistem praćenja i evaluacije savetodavnih aktivnosti; drugim rečima, opštinski odbornici rade šta hoće ili šta žele njihovi gradonačelnici, ali uticaj Odeljenja za savetodavne i tehničke usluge izgleda da je vrlo ograničen.

- Postoji potreba za planom za akreditaciju pružalaca savetodavnih usluga; a) kako dobiti akreditaciju, po mogućnosti od strane CECRA-e (kao standard EU) i b) kako se uključiti/kako dobiti ugovore o plaćenim uslugama?

P 24

Loše veštine upravljanja farmom i nedostatak sveobuhvatnih savetodavnih usluga i redovne obuke

- Poljoprivrednici ne dobijaju dovoljno saveta; potrebno je više kontakta (na farmama) između savetnika i farmera

P 25

Pravna osnova za savetodavne usluge i usluge obuke kompletan. (Zakon br. 04/L-074 o savetodavnim uslugama za poljoprivredu i ruralni razvoj sa podzakonskim aktima);

Izrađena je organizaciona struktura savetodavnih službi. Osnivanje Odeljenja za savetodavne i tehničke usluge (Odluka OPS-769/12 i 38 opštinskih savetodavnih informativnih centara/OSIC);

Nedostatak podrške za OSIC, uz potrebnu logistiku i masovnu primenu informacionih tehnologija i veb-sajta savetodavnih usluga;

- Na sajtu MPŠRR-a mogu se videti odeljenja, a kada se otvori stranica Odeljenja za savetodavne i tehničke usluge, vide se samo zadaci, ali ne i druge informacije. Web stranicu treba primeniti u praksi.

Razmatran broj obučenih i sertifikovanih poljoprivrednih savetnika (oko 400 sertifikovanih javnih i privatnih savetnika);

Spremnost 38 OSIC-a i 43 javna savetnika za poljoprivredu i ruralni razvoj da saraduju sa Odeljenjem za savetodavne i tehničke usluge;

- Čini se da su opštinski javni vijećnici zauzeti opštinskim dužnostima; stoga se čini da su spremni na saradnju sa OSTU-om, ali saradnja je ograničena.

P 26

Nedostatak evaluacije programa obuke i javnih savetodavnih usluga, kao i nedostatak evaluacije trenera;

- Nedostaju analize uticaja; npr da li farmer zarađuje više novca nakon učešća u obuci? Šta je promijenio na svojoj farmi? Da li ekološka pitanja postaju sve važnija? ...

P 27

Nedostatak dovoljnog državnog budžeta za stabilan rad Savetodavnih službi;

- ❖ OSTU treba 100,00 evra za osoblje u MPŠRR-u i njegovo funkcionisanje; Na raspolaganju je još 500.000 evra. Pretpostavlja se da postoji dovoljan budžet.

Operativni budžet OSTU-a ne može se koristiti za finansiranje osoblja!

P 28

Bolja saradnja i koordinacija aktivnosti sa privatnim pružaocima/savetnicima radi proširenja dostupnosti savetodavnih usluga kao podrška pluralističkim savetodavnim uslugama koje se mogu ponuditi poljoprivrednicima i ruralnoj zajednici;

- Potrebna je bolja saradnja sa privatnim savetodavnim sistemom, a to će se dogoditi ako Odeljenje za savetodavne i tehničke usluge bude podugovaralo i finansiralo privatne savetodavne usluge i sprovodeo javno-privatna partnerstva.

Nedostatak odobrene strategije (unutar MPŠRR) za savetodavne usluge.

- Konsultant pomaže Radnoj grupi da odredi jednu takvu; nesumnjivo bi bilo korisno otkloniti sve nedostatke pomenute u poljoprivrednoj strategiji.

Rizik da farmeri percipiraju savetodavne usluge kao beskorisne;

- Poljoprivrednici retko vide javnog savetnika na svojoj farmi. Stoga ova percepcija može biti istinita.

Nedostatak tela za sertifikaciju/akreditaciju za licenciranje poljoprivrednih savetnika

- Postoji potreba za planom za akreditaciju pružalaca savetodavnih usluga; a) kako dobiti akreditaciju, po mogućnosti od strane CECRA-e (kao standard EU) i b) kako se uključiti/kako dobiti ugovore o plaćenim uslugama?

Nedostatak političke volje u restrukturiranju i organizaciji Odeljenja za savetodavne i tehničke usluge, u obrazovnoj, savetodavnoj i istraživačkoj instituciji koja podržava održivu poljoprivrodu.

- Postoji potreba za boljom orijentacijom na održivu poljoprivrodu i pitanja životne sredine.

P 33

Savetodavni sistem je imao minimalne akcije za promociju dobrih ekoloških praksi za očuvanje prirodnih resursa.

- Postoji potreba za boljom orijentacijom na održivu poljoprivrodu i pitanja životne sredine.

P 47

Savetodavne službe još uvek ne rešavaju na pravi način pitanja ruralnog poslovanja. Lokalne nevladine organizacije (za zaštitu životne sredine, osnaživanje žena, održivi razvoj, itd.) su vredan resurs koji se može efikasno uključiti u razvoj ruralnih područja.

- Postoji potreba za analizom potreba ruralnih preduzeća, a zatim i za internom obukom kako bi bili u poziciji da efikasno pomognu ruralnim preduzećima. Lokalne NVO (udruženja, zadruge, grupe poljoprivrednika) treba da budu uključene i ugovorene;

P 51

Nerazvijeni Savetodavni sistem

P 60

Što se tiče prilagođavanja na klimatske promene, prakse, savetodavne službe treba da budu više uključene u razvoj kampanja podizanja svesti i održavanje sesija obuke.

- Postoji potreba za boljom orijentacijom na održivu poljoprivrodu i pitanja životne sredine.

P 61

Potreba 1.13: Ojačati savetodavne usluge i uključiti inovacije kao suštinski deo transfera znanja

Sa pretežno dominantnom malom poljoprivredom, privatne konsultantske organizacije i farmeri trenutno nemaju kapacitet da obezbede alate za pristup informacijama i inovacijama za ovu kategoriju. Ljudski i finansijski resursi za savetovanje trebaju odražavati ovu potrebu. Ostaje obaveza države da to učini.

- OSTU treba da angažuje privatne konsultante i organizacije poljoprivrednika da budu uključene u transfer znanja; poželjno je da budu unapred obučeni.

P 61

Kosovo bi prvo trebalo da izradi pojednostavljeni set dobrih poljoprivrednih i ekoloških uslova (DPEU) i da razvije kampanje za podizanje svesti među poljoprivrednicima uz podršku sistema javnog savetovanja.

- Potrebne su brošure, izveštaji u elektronskoj formi koje proizvodi OSTU

P 66

Potreba 4.2.1.3: Konsolidacija ostalih odeljenja MPŠRR

Ostala odeljenja MPŠRR kojima je hitno potrebna konsolidacija (sa odgovarajućim/dodatnim osobljem i adekvatnom obukom) su odeljenje za evropske integracije, savetodavne usluge, navodnjavanje, poljoprivredu, organske i ekonomske analize.

- Postoji potreba za dodatnim i dobro obučenim kadrom, koji će delom biti uskoro angažovan u vidu 7 regionalnih koordinatora. Ovi regionalni koordinatori će "koordinirati" rad između opštinskog osoblja i OSTU-a i pružaće savetodavne usluge na nivou farme. - 7 ljudi za više od 100.000 farmera nije dovoljno, ali se može smatrati za početak. (Iz optičkih razloga, obeshrabrujuća slika se pokazuje ako 13 stalno zaposlenih u MPŠRR-u organizuje rad 7 ljudi na terenu. Ovde umesto odnosa 2:1 treba predvidjeti odnos 1:30, tj. za svaku osobu u MPŠRR, 30 savetnika na terenu.) U srednjem roku, predviđen je 21 regionalni savetnik.
- Pošto je osoblje MPŠR bolje plaćeno od opštinskog osoblja, bilo bi mudro obučiti sve osobe zainteresovane da postanu savetnici u okviru OSTU-a, koji potom moraju proći proces sertifikacije (CECRA); oni koji polože test biće zaposleni u MPŠRR.
- Odbornici na trenutnom opštinskom nivou možda nisu dovoljno kvalifikovani i tada neće moći da pređu u osoblje MPŠRR.
- Trenutno, predviđeni koordinatori će imati dvostruku funkciju; a) uskladiti aktivnosti opštine sa OSTU i b) pružiti savetodavne usluge poljoprivrednicima na terenu; stoga ovi regionalni koordinatori moraju biti obučeni i sertificirani.

Javne savetodavne službe trebale bi biti pripremljene za stvaranje Savetodavnog sistema na farmi (SSF), čime se informacije čine dostupnim poljoprivrednicima i podstiču usvajanje dobrih praksi.

P 81

Osnazivanje Odeljenja MPŠRR za savetodavne usluge

Tehnička koordinacija savetnika sa opštinskog nivoa treba da se obavi kroz njihov pun administrativni transfer u odeljenje MPŠRR. Opisi poslova, mesečni zadaci i izveštaji biće odobreni na nivou MPŠRR. Pošto je njihov broj još uvek ograničen, njihovi zadaci treba da počnu razmjenom informacija, posebno o pitanjima koja se odnose na direktna plaćanja i grantove, ali ne uključujući savetodavne ili konsultantske radnje.

- Ohrabruje se da se održi sastanak između ministra poljoprivrede, ministra administracije lokalne samouprave i ministra finansija da bi se finalizirao transfer svih opštinskih odbornikaza

poljoprivredu u OSTU; u slučaju da ovo ne bude uspešno, OSTU će morati da angažuje svoje osoblje koje će biti postavljeno na opštinskom nivou.

(Gore je dogovoren u RG)

Savetodavni sistem na farmama fokusiran na uslovljavanje životne sredine trebalo bi da postane deo odgovornosti Odeljenja za savetodavne usluge.

- Postoji potreba za boljom orijentacijom na održivu poljoprivrodu i pitanja životne sredine.

P 82

Savetodavne usluge za poljoprivrednike o poljoprivrednim praksama, računovodstvu i marketingu uzrazmatranje inovacija.

Dugoročni (najmanje trogodišnji) projekat tehničke pomoći koji koordinira odeljenje za savetodavne usluge biće potpisana sa pružaocima usluga. Poljoprivrednici će biti korisnici.

- Pošto na Kosovu ne postoje kvalifikovani pružaoci usluga, možda bi bilo bolje stvoriti sopstvene kapacitete unutar MPŠRR, posebno kada će opštinski odbornici na kraju biti deo MPŠRR.

11 Dodatak - Iskustvo iz drugih zemalja

Ovde su opisane poljoprivredne savetodavne službe nekih evropskih zemalja kako bi se pružio uvid u strukturu drugih zemalja i kako bi se članovi Radne grupe podstakli da „razmišljaju drugačije“.

11.1 Evropski forum za savetodavne usluge u poljoprivredi i ruralnom razvoju

Evropski forum savetodavnih usluga za poljoprivredu i ruralni razvoj (EUFRAS) je evropsko udruženje, osnovano 2013. godine. Cilj mu je da unapredi savetodavne usluge na farmama i ruralnim područjima i da ojača kompetencije savetnika. Uključuje 31 organizaciju članicu iz 21 zemlje.

EUFRAS je osmišljen tako da ima ulogu zastupanja za članice, obraćajući se posebno institucijama EU u oblasti poljoprivredne politike i ruralnog razvoja. Konferencije, seminari i događaji pružaju platformu za razmenu i saradnju između savetodavnih službi iz cele Evrope.

EUFRAS je objavio EU FarmBook, zbirku proverenih najboljih praksi za poljoprivrednike i šumare. Cilj je prikupiti sve najbolje prakse u digitalnom repozitoriju znanja koji je EU-FarmBook (<https://eufarmbook.eu/>). Sav sadržaj u biblioteci obezbeđuje HorizonResearchProjects.

EU FarmBook se razvija kako bi se testirala velika ideja: mogu li svi opipljivi rezultati istraživačkih i inovacionih projekata koje finansira EU da budu objedinjeni i organizovani u platformu prilagođenu korisnicima kako bi se pomoglo da se praktična znanja dobiju u ruke farmera, šumara i savetnika širom sveta Evropi kome je to najpotrebnije? Izazovi za to su veliki – da spomenemo samo neke, kao što su kvalitet (baze podataka) i pitanja kompatibilnosti, jezičke barijere i međugeneracijska pitanja – ali verujemo da je budućnost inovacija u poljoprivredi i šumarstvu u Evropi digitalna i da zahteva veliko povećanje i poboljšanje digitalne razmene znanja između regionala EU i država članica, kao i između različitih aktera u poljoprivredi: istraživača, kreatora politike, malih i srednjih preduzeća, savetnika, farmera i šumara.

11.2 Austrija

Austrija – kontekst i izazovi

Austrija ima 8.913.000 stanovnika i površinu od 83.871 km². Ima 160.000 poljoprivrednih gazdinstava od kojih je oko 80.000 farmi sa punim radnim vremenom; odnosno nemaju drugih prihoda.

Poljoprivredno zemljište pokriva 38% zemlje; oranice 17%, trajni zasadi 0,8% i trajni pašnjaci 21%; šume pokrivaju 47%. (Farma mora da upravlja više od 2,5 ha.)

Prosečna ukupna površina za privrednu je 45 ha, od čega se 20 ha koristi kao poljoprivredna površina; ostalo je uglavnom privatna šuma.

Austrijska poljoprivreda i šumarstvo suočavaju se sa brojnim izazovima:

- a) Izrada nacionalnog strateškog plana NSP-a za period 2023-2027, uzimajući u obzir zahteve EU (Zeleni sporazum, Strategija od farme do viljuške i biodiverzita)
- b) Prenošenje zahteva i uslova NSP-a 2023 do 2027 i njihovo sprovođenje zajedno sa poljoprivrednicima kroz edukativne i savetodavne aktivnosti.
- c) Sprovođenje mera za zaštitu klime i prilagođavanje na klimatske promene
- d) Razvoj optimizovanih procesa za bolju energetsku efikasnost
- e) Smanjenje upotrebe pesticida, đubriva i antibiotika
- f) Mere za poboljšanje dobropitljivosti životinja
- g) Unapređenje položaja poljoprivrednih i šumarskih preduzeća u lancu vrednosti
- h) Mere za obezbeđivanje kratkih lanaca snabdevanja
- i) Povećanje vrednosti regionalne hrane
- j) Poboljšanje konkurentnosti
- k) Poboljšanje kvaliteta hrane
- l) Promovisanje digitalizacije u poljoprivredi i šumarstvu
- m) Razvoj dodatnih ponuda za daljnju digitalnu edukaciju i savetovanje (vebinari, farme, onlajn diskusija) sa relevantnim preduslovima (tehnička oprema i obuka savetodavnog osoblja i farmera), upravljanje rizikom ili prevencija kriza (npr. nestanak struje) u elektronski kontroliranim štalama, Covid- 19)
- n) Smanjenje emisija, a time i efekta staklene baštne

Savetodavne usluge za poljoprivrednu - usluge vođenja - sastavni deosu SPZI-a.

SPZI

Termin sistemi poljoprivrednog znanja i inovacija (SPZI) koristi se da opiše ceo sistem razmene znanja – načine na koji ljudi i organizacije komuniciraju unutar zemlje ili regiona – barem unutar EU. SPZI može uključivati poljoprivrednu praksu, preduzeća, vlasti, naučna istraživanja itd. i razmatra tehničke, organizacione i društvene dimenzije kako bi se premostio jaz između nauke i prakse. SPZI se zasniva na saradnji između istraživanja, obrazovanja i savetovanja.

Stoga se Austrijski sistem poljoprivrednog znanja i inovacija (SPZI) zasniva na:

- 1) stručno obrazovanje i obuku (SOO) i
- 2) obrazovanje odraslih.
- 3) Opseg usluga vođenja širom zemlje i visokog kvaliteta, i
- 4) poljoprivredna istraživačka sredina.

Pošto su poljoprivreda i održivost ruralnih područja javni interes, javni organi, Ministarstvo poljoprivrede (sa svojim nastavnim i istraživačkim institutima), savezne službe i pokrajinske vlade devet pokrajina, 10 poljoprivrednih komora sa 73 regionalne komore i 1.700 zaposlenih, razni istraživački instituti (uključujući poljoprivredni univerzitet (BOKU), škole, udruženja i neke nevladine organizacije su deo SPZI-a.

Samo nekoliko organizacija je u direktnom kontaktu sa poljoprivrednicima, prvenstvenoode poljoprivrede, ali i veterinari, udruženja za organsku poljoprivrednu, neka udruženja poljoprivrednika i neprofitne organizacije.

Zadruge, privatni konsultanti i agroindustrija igraju samo sporednu ulogu u savetovanju poljoprivrednika. Samo u određenim oblastima (npr. hortikultura, uzgoj voća i povrća, upravljanje stadom, marketing, porezna pitanja) privatne konsultantske firme igraju veću ulogu.

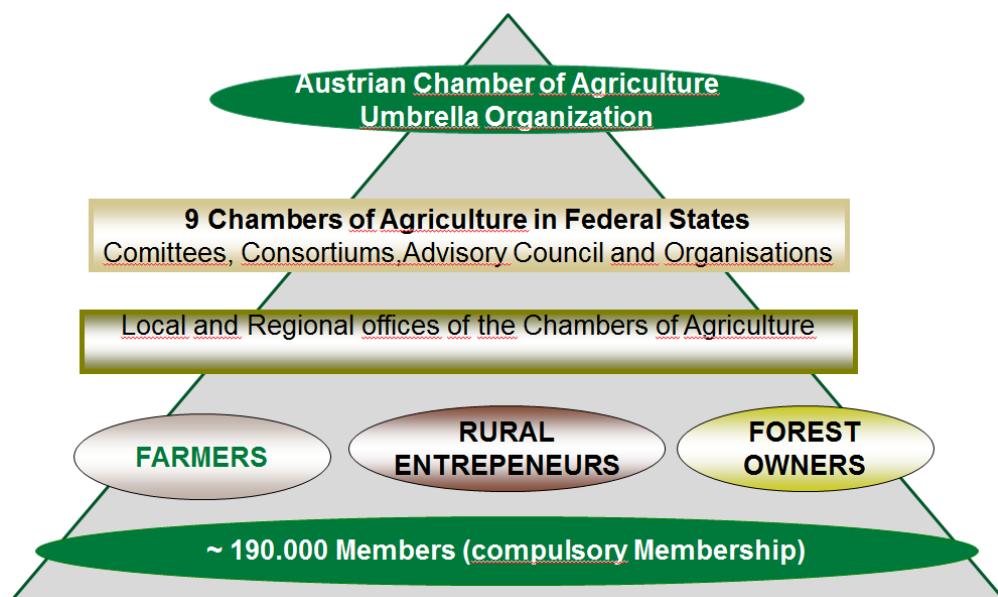
Odgovornosti su generalno jasno definisane i podeljene između organizacija na saveznom i državnom nivou. Saradnja - takođe strukturirana - između aktera i protok informacija unutar SPZI-a je dobra, preklapanja odgovornosti i konkurenциje su retka. Propustljivost od istraživanja do prakse i obrnuto u osnovi dobro funkcioniše, čak i ako je prenos informacija spor i ne postoji redovna i institucionalizovana razmena informacija između svih aktera.

SPZI u velikoj merizavisi od javnih sredstava i Ministarstvo igra važnu ulogu kao agencija za finansiranje.

Poljoprivredne komore (PK) kao glavni pružalac savetodavnih usluga

Poljoprivredne komore – osnovane 1922. godine – su pravno zastupanje interesa austrijskih poljoprivrednika i javnopravnih tela osnovanih pokrajinskim zakonom. Onisu polu-javno finansirani jer ih finansijski podržavaju (uglavnom) pokrajine i savezna vlada, ali takođe prikupljaju obavezne članarine („Kammerumlage“) od poljoprivrednika. Ponude savetovanja zasnovane na naknadama doprinose manje od 10% budžetima komora.

Poljoprivredne komore su podeljene u 9 regionalnih poljoprivrednih komora sa preko 70 regionalnih komora ili ekspoziture, u kojima radi ukupno oko 1700 stalno zaposlenih radnika. Austrijska poljoprivredna komora („Präsidentenkonferenz“) je krovna organizacija devet saveznih poljoprivrednih komora.

4 glavna zadatka Poljoprivredna komora

- 1) Zastupanje interesa svojih članova (svih poljoprivrednika i šumara u Austriji)
- 2) Učešće u upravljanju fondovima (npr. upravljanje fondovima za državnu i saveznu vladu)
- 3) Savet za članove: Obavezni mandat savetovanja svih poljoprivrednih i šumarskih preduzeća definisan je državnim zakonima. Dakle, Poljoprivredna komora preuzima ulogu zvaničnog savetnika Austrije.
- 4) Inicijalna i tekuća obuka za članove preko Instituta za ruralnu obuku (IRO, vidi dole). Stručnu obuku pruža Kancelarija za pripravnštvo i kvalifikovane radnike (KPKR, vidi dole) povezan sa Regionalnim poljoprivrednim komorama.

Cilj je da preko Poljoprivredna komora bude princip "tačke službe" u oblastima savetovanja, promocije i obuke za poljoprivredna i šumarska preduzeća.

Poljoprivredna komora takođe je dom mnogih drugih trgovinskih udruženja. Njihovo okupljanje pod okriljem komore omogućava blisku koordinaciju i dobar protok znanja između centralnih elemenata inicijalnog i kontinuiranog stručnog savetovanja, obrazovanja i obuke, koji su ključni problemi za SPZI.

Vidi takođe na <https://www.lko.at>

U poljoprivrednim i šumarskim savetodavnim službama, Poljoprivredne komore su centralni pružaoci usluga u Austriji. Osim toga, savetodavne usluge delimično pružaju i profesionalna udruženja. U oblasti organskog savetovanja, Poljoprivredne komore rade zajedno sa BIO Austria, najvećim austrijskim organskim udruženjem, pod okriljem ARGE Bioberatung.

Privatni konsultanti su zastupljeni na regionalnom nivou u vrućim i posebnim temama, ali imaju podređenu ulogu u SPZI-u u celini.

Zemljoradničke zadruge - koji uglavnom pripadaju Raiffeisenu - nude konsultantske usluge. Međutim, ovo je ograničeno na određeni sektor i grupe proizvoda koji se nude. Uzgajivači i proizvodnja stoke, žitarica, voća i povrća organizovani su u nekoliko desetina udruženja u Austriji – poput BIO AUSTRIA (udruženje organskih poljoprivrednika).

Stoga, usluge savetovanja i podrške uglavnom imaju za cilj da pomognu poljoprivrednicima da se nose sa novim uslovima ekonomskog okvira i da prilagode sistem poljoprivrednih subvencija zahtevima EU. Značaj Poljoprivredne komore je nastavio da raste kada se zemlja pridružila EU 1995. godine, ali je javna podrška savetodavnim uslugama počela da opada. Međutim, zauzvrat, javna sredstva za mere obuke su se značajno povećala zahvaljujući finansiranju EU.

Ministarstvo poljoprivrede podržava savetodavne usluge na nekoliko načina, na primer preko strateških kontrola,

- 1) Sporazum o savetodavnim prioritetima i savetodavnim programima,
- 2) Subvencija za troškove osoblja savetodavnog osoblja,
- 3) Priprema dodatne dokumentacije i pomagala, i
- 4) Dalja obuka savetodavnog osoblja u saradnji sa obrazovnim i istraživačkim institucijama u okviru MO).

Savetodavna podrška se pruža od 2017. godine kroz 2 koloseka: iz sredstava programa LE 14-20 i, osim toga, iz federalnih fondova koji se prvenstveno finansiraju na nacionalnom nivou. U tu

svrhu unapred je razvijen postupak javne nabavke iz kojeg je ugovor o koncesiji za usluge dodeljen ARGE LK Beratung (konzorcijum svih poljoprivrednih komora) i ARGE Bioberatung (konzorcijum poljoprivrednih komora i Bio Austria) za godine 2017-2021.

Svake godine dostupno je 8,5 miliona eura, od čega 5,06 miliona eura dolazi iz LE fondova (EU, Savezna vlada, savezne pokrajine) i 3,44 miliona eura iz nacionalnih fondova.

Finansiranje udruženja kao što je ARGE Bioberatung je subvencija troškova osoblja za savetnike sa specifičnom tehničkom i metodološkom kvalifikacijom (preduslov za finansiranje) koji savetuju poljoprivrednike o određenim temama koristeći određene metode.

Katalog tema, koji obuhvata ukupno jedanaest oblasti saveta, takođe uključuje sadržaj Poljoprivredne savetodavne službe („SSF“), koji je predviđen zakonom EU (vidi dolje).

Korisnici savetodavne službe su svi zaposleni u poljoprivredi i šumarstvu.

- Skoro svaki poljoprivrednik (97%) imao je kontakt sa Poljoprivrednom komorom u poslednje 2 godine.
- Savetodavne usluge koristilo je 88% gazdinstava u kontaktu sa Poljoprivrednom komorom.

Glavni fokus savetovanja i najčešći kontakti saveta su u sledećim oblastima

- a) Saveti o nacionalnim subvencijama koje financira EU, sufinansira EU,
- b) Pravna, poreska i socijalna pitanja,
- c) Teme poslovne administracije i razvoja poslovanja,
- d) Poboljšanje konkurentnosti (nove i optimizovane metode poljoprivredne proizvodnje u svim poljoprivrednim sektorima)
- e) Izgradnja privrednih objekata i operativnih zgrada
- f) Šumarstvo i upravljanje šumama

Teme od javnog interesa, kao što su očuvanje prirode i zaštite životne sredine, kao i pitanja koja obuhvataju na različite oblasti kao što je digitalizacija obično se ne uzimaju kao samostalne ponude. Uključujući ove teme u širok spektar obrazovnih i konsultantskih usluga, one se mogu preneti u proizvodnu tehnologiju ili ponude upravljanja poslovanjem.

Kontakti jedan na jedan čine najveći deo svih interakcija s klijentima. Saveti se daju kroz:

- 1) Telefonske razgovore i elektronski odgovori na pitanja,
- 2) Direktni kontakt sa poljoprivrednikom u prostorijama savetodavne organizacije i
- 3) Posete farmama u cilju razvoja konkretnih preporuka ili predloženih rešenja.

Savetovanje na licu mesta ili pomoć u razvoju nove strategije ili diversifikaciji prihoda i proizvoda su ređi zbog ograničenih resursa i visokih troškova.

Grupno savetovanje je veoma popularan način da se dođe do velikog broja kupaca, fokusirajući se na proces generisanja učenja i inovacija kroz interakciju između uključenih aktera.

Kvalifikacija savetodavnogosoblja. Opšti nivo iskustva i obučenosti savetnika u Austriji je visok. Mnogi savetnici sami vode poslove - obično farme! Većina savetnika ima fakultetsku diplomu i pohađaju kurseve obuke najmanje jednom godišnje. Osim toga, mnogi savetnici su završili

univerzitetski kurs za savetovanje i obrazovanje odraslih ili kurs obuke iz poljoprivredne pedagogije na Visokoj školi za poljoprivredno obrazovanje životne sredine.

Profesionalna kvalifikacija potrebna za unapređenje usluga usmeravanja i savetovanja je diploma srednje poljoprivredne ili šumarske škole (HBLFA), koledža ili univerziteta.

Savetodavni sistem na farmama – obaveza iz EU i implementiran od strane Poljoprivrednih komora

EU zahteva od država članica da obezbede Savetodavni sistem na farmi (SSF). SSF pomaže poljoprivrednicima da bolje razumeju i poštuju pravila EU o životnoj sredini, javnom zdravlju i zdravlju životinja, dobrobiti životinja i dobro poljoprivredno i ekološko stanje (DPES).

Zemlje EU obezbeđuju jasno razdvajanje između savetovanja poljoprivrednika i kontrole odgovarajuće raspodele podrške dohotku (npr. šeme podrške).

SSF pruža sledeće informacije

- a) Obaveze unakrsne kompatibilnosti na nivou farme,
- b) Poljoprivredne prakse pogodne za zaštitu klime i životne sredine, uključujući održavanje poljoprivrednog zemljišta u uslovima pogodnim za uzgoj ili ispašu
- c) Program LE 14-20 predviđa mere na nivou farme za modernizaciju farmi, promovisanje konkurenčije, integraciju sektora, promovisanje inovacija, tržišnu orientaciju i podsticanje poduzetništva
- d) Zahtevi na nivou korisnika, definisani akcionim programom nitrata i nacionalnim planom upravljanja vodama
- e) Opšti principi integriranog upravljanja štetočinama koji se primenjuju na korisnike
- f) Minimalni zahtevi za upotrebu đubriva i sredstava za zaštitu bilja definisani programom LE 14-20

U Austriji su SSF usluge dostupne svim poljoprivrednicima (uglavnom) besplatno; u Austriji je uključen u konsultantski ugovor između Ministarstva i Poljoprivrednih komora, a od 2017. EU sufinansira SSF.

11.3 Slovenija

Slovenija – kontekst i izazovi

Slovenija ima populaciju od 2.101.000 stanovnika i površinu od 20.273 km². U Sloveniji postoje 70.063 poljoprivredna privrede sa sve manjim brojem poljoprivrednih ekonomija – kao i skoro svuda u EU. Poljoprivredne privrede u Sloveniji koriste 898.365 hektara zemlje, oko 53% zemljišta je korišćeno poljoprivredno zemljište, približno 44% je šuma, 2% je neiskorišćena poljoprivredna površina i 2% je neplodno zemljište.

Prosečno poljoprivredno gazdinstvo u Sloveniji koristi 3,91 hektar trajne trave i 2,51 hektar oranica. Shodno tome, poljoprivredna proizvodnja u Sloveniji odvija se uglavnom na malim farmama. Da bi se prevazišla ograničena veličina, 80% poljoprivrednih farmi uzgaja životinje. Voćarstvo i vinogradarstvo je takođe dosta napredovalo. Demografska i obrazovna struktura menadžera farmi predstavlja izazov: 30% njih je starije od 65 godina, a samo 1,3% menadžera

farmi je završilo studije agronomije na univerzitetskom nivou. I još jedno važno pitanje je da mala porodična gazdinstva imaju nisku tržišnu orijentaciju.

SPZI u Sloveniji

Struktura institucija koje formiraju savetodavne službe u okviru Sistema poljoprivrednog znanja i inovacija (SPZI) u Sloveniji je raznolika. Može se svrstati u šest grupa prema njihovoј nameni i doprinosu poljoprivredi. Prve tri grupe se sastoje od:

- 1) Javni sektor sa Ministarstvom poljoprivrede i nadležnim organima,
- 2) 18 istraživačkih i obrazovnih institucija i
- 3) Grupa javnih institucija koje pružaju javne usluge.

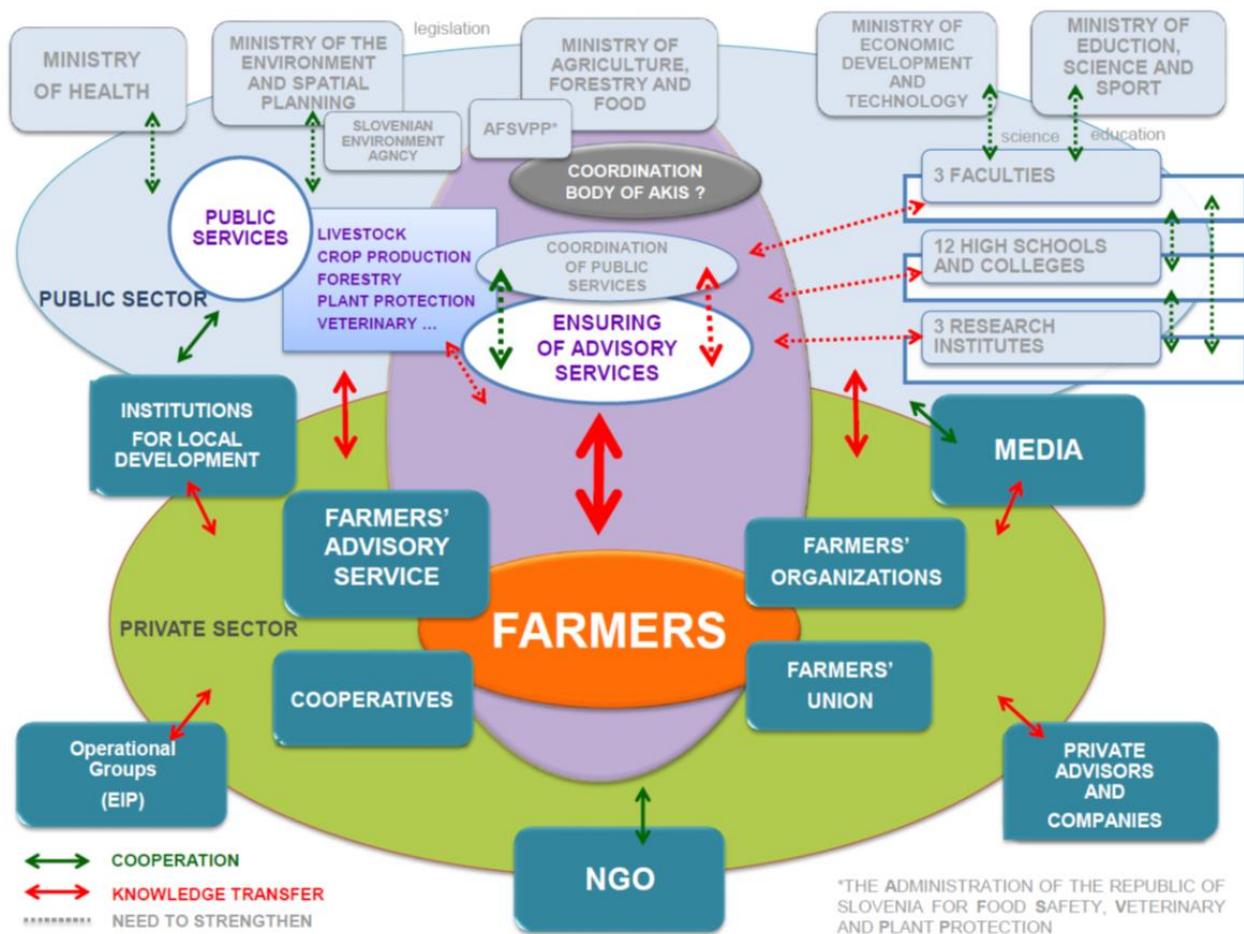
Zatim, tri grupe su institucije koje se sastoje od privatnih interesa

- 4) Organizacije zasnovane na poljoprivrednicima,
- 5) Privatne konsultantske organizacije i kompanije i
- 6) NVO.

Ministarstvo poljoprivrede i životne sredine – kao državni organ – nadležno je za poljoprivredu. Javne usluge u poljoprivredi sprovode različite javne i privatne organizacije, kao što su Poljoprivredno-šumarska komora Slovenije (PŠKS) i Zavod za šumarstvo Slovenije.

PŠKS predstavlja poljoprivrednike i vlasnike šuma. Članstvo poljoprivrednika i vlasnika šuma u PŠKS-u je i dalje obavezno. Pored zastupanja interesa članova, PŠKS je suosnivač 8 poljoprivrednih i šumarskih instituta i pruža savetodavne usluge u poljoprivredi (SUP) kao i druge aktivnosti, poput istraživanja, implementacije usluga od nacionalnog interesa, obuke, seminari i promotivne aktivnosti.

Druga grupa poljoprivrednih organizacija zasnovanih na dobrovoljnem članstvu je Slovenski zadružni savez sa 73 člana.

Udruženja takođe igraju važnu ulogu u sektoru poljoprivrede i prerade hrane (npr. proizvođači prehrabnenih proizvoda zaštićenih u EU ili nacionalnim programima kvaliteta hrane, eko proizvodi, mali proizvođači sira, uzgajivači koza i ovaca, itd.). Većina njih su nekomercijalne organizacije/udruženja i njihov obim aktivnosti za članove varira, iako svi pružaju tehničku podršku, organizuju promotivne aktivnosti i događaje itd.

Privatni profesionalni savetnici suočavaju se sa malim tržištem privatnih savetodavnih usluga u Sloveniji, uglavnom zbog OBPS-a. Privatni konsultanti pružaju pomoć različitim grupama proizvođača sa primarnim fokusom na marketing i organizaciju; kao i pojedini veterinari pružaju podršku poljoprivrednicima u osnovnim poljoprivrednim pitanjima.

Transfer znanja i inovacija od istraživačkih institucija preko SSF-a i interesnih organizacija do krajnjeg korisnika, poljoprivrednika, je nizak i nedovoljan. Nekoliko je razloga za nedostatak saradnje između institucija. Jedno od glavnih pitanja je istraživački sistem koji promoviše osnovna istraživanja. Istraživači nisu motivisani da rade primenjena istraživanja.

Sve javne službe se uglavnom finansiraju iz budžeta i organizuju širom zemlje, ali problem je što znanje ne dopire do krajnjeg korisnika, poljoprivrednika ili vlasnika šuma u potreboj meri. Osnovne konsultantske usluge za različite oblasti poljoprivredne proizvodnje pružaju terenski poljoprivredni savetnici javne savetodavne službe. Međutim, nedostaju

specijalizovane savetodavne usluge u oblasti novih tehnologija, ekonomije proizvodnje, zaštite prirodnih resursa i klimatskih promena.

Savetnici su relativno slabo obrazovani u inostranstvu i obično daju savete o nekoj pojedinačnoj intervenciji/meri, retko kada se obraćaju farmi u celini.

Privatni poljoprivredni konsultanti savetuju u oblastima podnošenja zbirnih zahteva, izrade biznis planova, pribavljanja spoljnih finansijskih sredstava, poljoprivredne mehanizacije i sredstava za zaštitu bilja, a ovi konsultanti su često i predstavnici dobavljača poljoprivredne mehanizacije, đubriva i dr. - Privatni konsultanti nisu uključeni u SPZI.

Poljoprivredne komore (OBPS/KGSZ – na slovenačkom) kao glavni pružalac savetodavnih usluga

Poljoprivredna savetodavna služba je javno telo u okviru Poljoprivredno-šumarske komore. SSF je 1992. godine organizovan kao javna uprava u okviru Ministarstva poljoprivrede. PŠKS je osnovan radi zastupanja i zaštite interesa poljoprivrede, šumarstva i ribarstva. U njenu organizacionu strukturu ušli su i drugi regionalni instituti, zvanično samostalna pravna lica i tako su se u PŠKS objedinile sve vrste savetnika.

PŠKS je danas krovna interesna organizacija fizičkih i pravnih lica u Republici Sloveniji koja se bave poljoprivredom, šumarstvom i ribarstvom. Njen glavni zadatak je da štiti i zastupa njihove interese, konsultuje ih i ubrza ekonomske i ekološke aktivnosti. Njegovi prioritetni zadaci su ubrzavanje razvoja i poboljšanje ekonomskih uslova, osiguranje rada specijalizovanih službi, koformiranje zakonodavstva, poboljšanje društvenih uslova života, očuvanje naselja slovenačkih ruralnih područja i promocija slovenačke poljoprivrede u zemlji i inostranstvu. Njene specijalizovane usluge su savetodavne usluge za poljoprivredu, selekciju i praćenje proizvodnje u stočarstvu, savetodavne službe za šume i centre za voćarstvo i rasadnike.

PŠKS funkcioniše na tri nivoa. Prvi nivo je sedište Komore u Ljubljani, drugi nivo se sastoji od 13 okružnih podružnica osnovanih širom Slovenije i 59 lokalnih jedinica koje deluju na lokalnom (trećem) nivou. Ovako podeljena organizaciona struktura pruža dostupne usluge u svakom delu zemlje.

Osnovne konsultantske usluge za različite oblasti poljoprivredne proizvodnje pružaju terenski poljoprivredni savetnici. Stručni savetnici rade u oblastima ruralnog razvoja, komplementarne delatnosti na gazdinstvu i zaštita prirode i životne sredine. Postoje specijalisti u sektorima gajenja biljaka, prerade mesa i farmskog turizma, akvakulture, poljoprivredne mehanizacije, prerade voća u voćkama, prerade i proizvodnje bilja i prerade mleka.

Savetodavni sistem na farmama – obaveza iz EU i implementiran od strane Poljoprivrednih komora

SSF se finansira iz različitih izvora prema godišnjem planu usluga koji je odobrilo ministarstvo. Iako većinu sredstava obezbeđuju nacionalni fondovi, njeno učešće i ukupni iznos javnih usluga se postepeno smanjuje. Obim javnih sredstava koje je ministarstvo izdvojilo za rad SSF-a (uključujući i pčelarstvo) sada pokazuje budžet od 9,71 miliona eura.

„SSF se nudi svim vrstama poljoprivrednika i vlasnika šuma. Sve metode koje koristi SSF su tipične/klasične, tako da koriste: savete jedan na jedan na farmi, jedan na jedan savet van farme,

savete u malim grupama na farmi (studijska putovanja za određene međusektorske grupe), isaveti za male grupe van farme, priručnici i štampane brošure (Priručnik za ispunjavanje zahteva unakrsne kompatibilnosti, katalog kalkulacija za planiranje upravljanja na farmama u Sloveniji, organska poljoprivreda, tehnološke liste, itd.). Poljoprivrednici takođe mogu kontaktirati savetnika ili stručnjaka putem telefona ili e-pošte. Što se tiče korišćenja Internet opcija, one su jednostavno postavljene. Na njihovom sajtu možete pronaći njihove kontakt informacije i informacije o seminarima i događajima, iako su tamo dostupne samo neke osnovne stručne smernice, preporuke i brošure.

Oblast poljoprivrednog savetovanja, koja je slobodno dostupna na tržištu, nije regulisana pravno organizacionom formom, niti potrebnim znanjima ili referencama.

Godišnji program aktivnosti i finansijski plan SSF-a potvrdilo je i Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i hrane. Programom za 2020. godinu definisani su sledeći prioritetni zadaci:

- Savetovanje u tehnološkoj, ekonomskoj i ekološkoj oblasti poljoprivredne delatnosti,
- Savetovanje i pomoć u sprovođenju mera poljoprivredne politike; konsultacije i podrška sprovođenju poljoprivrednih mera
- Savetovanje i pomoć u organizaciji i radu odgajivačkih organizacija, organizaciji proizvođača i drugih oblika udruženja poljoprivrednih proizvođača
- Savetovanje u oblasti poljoprivrede i poljoprivrednih propisa,
- Upravljanje i koordinacija rada,
- Saradnja sa drugim ministarstvima i pružaocima drugih javnih usluga, razvojnih i stručnih poslova ili istraživačkog rada, te sa organizacijama čiji je rad vezan za javne konsultacije

Plan rada savetnikaje zasnovan na godišnjem programu i koordinira ga PŠKS u Ljubljani. Procedure izveštavanja su jedinstvene i definisane u protokolu. Savetnici podnose izveštaj sa posebnim obrascima u elektronskoj verziji, koji je arhiviran za njihovu statistiku i nedostupan je sistemu kontrole.

SSFposluje u okviru poljoprivrednih savetodavnihodeljenja u 8 poljoprivrednih i šumarskih instituta, iako poljoprivrednici takođe mogu dobiti podršku u 53 lokalne jedinice širom Slovenije. U PŠKS-u radi ukupno više od 300 savetnika.

Konsultacije unutar SSF-a su uglavnom besplatne za korisnike. Najuspješniji farmeri su spremni platiti za dobar savet!

Sertifikat evropskih konsultanata u ruralnim područjima je novi standard za savetnike. Slovenija više ne koristi model licenciranja savetnika kao u prošlosti (nakon 2015. godine ne šalju svoje savetnike na tu vrstu licenciranja = 14-dnevni kurs koji priprema fakultet). Razlog je taj što ministarstvo ne koristi razliku između licenciranih savetnika ili drugih za procese javnih nabavki u okviru mera ruralnog razvoja. Danas Slovenija koristi CECRA sistem. CECRA je evropski standard za metodološku obuku poljoprivrednih konsultanata u ruralnim područjima. CECRA (European Certificate of Consultants in Rural Areas) je certifikat koji dokazuje odgovarajuću kompetenciju poljoprivrednih konsutanata za savetovanje farmi i ruralnih područja. Uzimaju ga konsultanti koji učestvuju u obuci u okviru međunarodno osmišljenog programa, gde stiču nove metodološke i dodatne komunikacione veštine i osposobljavaju se za rad sa takozvanom odgovarajućom i proverenom tehnologijom. Konsultanti koji uspešno završe obuku su uporedivi

u obuci sa poljoprivrednim konsultantima bilo gde u Evropi. Program obuke je koncipiran u obliku modula. Vidi takođe na: <https://www.cecra.net/en/overview-of-the-modules/>).

CECRA obuka se nudi samo u akreditovanim institucijama u nekoliko evropskih zemalja, a program obuke za konsultante sprovode CECRA obučeni treneri. Akreditovani regionalni predstavnik Evropskog obrazovnog programa CECRA u Sloveniji je Poljoprivredna komora Slovenije. Odluka o uvođenju CECRA standarda u poljoprivrednim savetima doneta je kako bi se obezbedilo da njihovi poljoprivredni konsultanti budu uporedivi sa poljoprivrednim konsultantima bilo gde u Evropi i da će se povećati kvalitet i efikasnost poljoprivrednih saveta na slovenačkim farmama.

11.4 Mađarska

Mađarska – kontekst i izazovi

Mađarska pokriva površinu od 93.030 kvadratnih kilometara i ima 9,937 miliona stanovnika. Obradivo zemljište i trajni zasadi obuhvataju 45.000 kvadratnih kilometara, od čega se navodnjava oko 1.010 kvadratnih kilometara.³ Pašnjaci pokrivaju 8.000 kvadratnih kilometara, a šume 19.000 kvadratnih kilometara. Glavni usevi su pšenica (0,9 miliona ha), kukuruz (1 milion ha) i uljarica – uglavnom suncokret i uljana repica (0,9 miliona ha). Zemlja takođe ima dugu tradiciju u proizvodnji semena za sadnju i hortikulturnih proizvoda. Stočarstvo uključuje 2,9 miliona svinja i jato živine od 39 miliona ptica. Broj goveda svih vrsta je oko 933.000 grola.

U Mađarskoj postoji oko 500.000 poljoprivrednih gazdinstava. Kako se smanjivao broj gazdinstva i povećao poljoprivredno zemljište, prosečna veličina gazdinstva se povećala: skoro se udvostručila, sa 4,7 ha po gazdinstvu u 2000. na 8 ha u 2010. Poljoprivredne privrede predstavljaju dve glavne klase: mala gospodarstva sa manje od 2 hektara poljoprivrednog zemljišta i gazdinstva sa 50 hektara ili više poljoprivrednog zemljišta. Uprkos činjenici da četiri od pet imanja (455 530) u Mađarskoj spadaju u ovu kategoriju, utvrđeno je da imanja sa manje od 2 hektara KPP pokrivaju samo 3% mađarskog poljoprivrednog zemljišta. Na drugom kraju skale, farme sa 50 hektara poljoprivrednog zemljišta ili više predstavljale su marginalnih 2% svih farmi, ali je utvrđeno da čine 75% poljoprivrednog zemljišta u zemlji.

SPZI u Mađarskoj

Mađarski SPZI ima prilično heterogenu strukturu. Pored različitih ministarstava, ključnu ulogu imaju akteri u savetodavnem sistemu, učesnici u obrazovanju i istraživanju, profesionalna udruženja, organizacije za zastupanje, organizacije poljoprivrednika, mediji i informativni kanali, nevladine organizacije i razne mreže EU. Mađarska poljoprivredna komora igra ključnu ulogu u SPZI-u, a savetodavne usluge organizuje Nacionalni savetodavni centar (OSzK). Nacionalni savetodavni centar koordinira, registruje i kontroliše mađarski savetodavni sistem na farmama. Odgovorna je za sledeće poslove:

- Održava listu savetnika za poljoprivredu i ruralni razvoj,
- Organizuje početnu obuku i ispite savetnika;
- Obavlja poslove u vezi sa evaluacijom rada konsultanata i konsultantskih organizacija;
- Obavlja poslove sekretara Nacionalnog savetodavnog odbora za poljoprivredu,

³<https://www.trade.gov/country-commercial-guides/hungary-agricultural-sectors>

- Upravlja integrisanim elektronskim sistemom koji podržava rad Farmerskog savetodavnog sistema,
- Obavlja poslove koordinacije u vezi sa konsultantskim poslovima i kreira, održava i objavljuje listu konsultanata i konsultantskih organizacija,
- Održava kontakt sa savetodavnim organizacijama za poljoprivrednu i ruralni razvoj zemalja članica Evropske unije,
- Obezbeđuje međunarodno predstavljanje mađarskog savetodavnog sistema poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Poljoprivredna komora (NAK) - kao glavni pružalac savetodavnih usluga

Mađarska poljoprivredna komora (NAK) je glavni pružalac savetodavnih usluga u Mađarskoj. Članstvo u komori je obavezno za sve poljoprivrednike i druge zainteresovane strane. Komora ima važnu ulogu u prenošenju znanja, između ostalog, organizovanjem obuke i ispita savetnika itd.

NAK je osnovan 2013. godine i trenutno zapošjava oko 1.200 ljudi širom zemlje, uključujući 610 seoskih agronoma, koji, između ostalog, pružaju informacije i pomažu članovima komore u pitanjima vezanim za njihovu delatnost. NAK pokriva i zastupa aktere u celokupnom poljoprivredno-prehrabrenom sektoru; članstvo je obavezno za poljoprivrednike, prerađivače hrane, trgovce i pružaoce usluga – znači ukupno 400.000 članova.

Nacionalni centar za koordinaciju savetodavnih centara (OSzK) igra ulogu koordinacije, evidentiranja i kontrole u okviru Mađarskog savetodavnog sistema za farme (SSF), koji je kvalifikovan za finansiranje iz EAFRD-a. OSzK je deo komore i deluje u okviru komore, ali sa nezavisnim statusom. Njegovi glavni zadaci su: registracija i obuka savetnika (1100 ljudi), kao i veza sa drugim relevantnim akterima ZIP-a (npr. Nacionalna mreža za ruralni razvoj). NAK je nadležan za agro-prehrabreno stručno usavršavanje, registruje i koordinira studente i poljoprivredna gazdinstva koji učestvuju u dvostrukoj obuci, koordinira organizaciju studijskih takmičenja, učestvuje u organizaciji master kurseva i ispita, kao i u promociji agro-prehrabbenih zanimanja.

OSzK ima 7 regionalnih i 51 teritorijalni savetodavni centar; u teritorijalnim centrima ugovorenici konsultanti savetuju poljoprivrednike. Registracija kao konsulant je obavezna za fizička lica i organizacije koje se bave konsultantskom delatnošću; ne samo da su nezavisni savetnicideo sistema, već i oni koji obavljaju savetodavne usluge za komercijalne interese. Oko 1.100 savetnika pruža savetodavne usluge u Mađarskoj i igraju veoma važnu ulogu u postizanju podrške za Zajedničku poljoprivrednu politiku (ZPP) i usklađenosti sa ekološkim i administrativnim zahtevima.

Za ovakvom vrstom usluge postoji velika potreba, jer poljoprivrednici nemaju uvek znanja za obavljanje administrativnih poslova i zbog administrativnog opterećenja bi napustili posao, a postoje oblasti u zemlji gde su i IT vještine poljoprivrednika potrebne da se poboljšaju.

Što se tiče savetodavnih usluga, sve je veća potražnja – pored svih programa podrške – za tehnološkim savetima (nove tehnologije, alati za preciznu poljoprivrodu, rešenja za organsku poljoprivrodu, integrisano upravljanje štetočinama, poboljšano navodnjavanje). Savetodavci i savetodavne organizacije u Mađarskoj funkcionišu kao mreža u kojoj se mogu podržati najistinskiji farmeri. Ovde je potrebno napomenuti da srednja preduzeća i veća gazdinstva imaju zaposlene svoje konsultante.

Posebnu tehnološku konsultantsku uslugu obavljaju neke, najčešće strane fizičke osobe ili kompanije. Koriste se na pojedinačnim farmama srednjeg ili velikog obima, onima kojima je zaista potrebna individualna ekspertiza (npr. francuski konsultant za proizvodnju sira, italijanski za proizvodnju vina ili holandski za proizvodnju jagoda).

Profesionalne i međuprofesionalne organizacije

U Mađarskoj postoji niz profesionalnih i međuprofesionalnih organizacija koje se fokusiraju na potrebe određenog sektora i predstavljaju određenu grupu kreatorima politike kroz zagovaranje, informišu potrošače o aktuelnim događajima kroz promociju i pružaju informacije, znanje i druge usluge poljoprivrednicima. u sektoru.

Dobar primer za to je Međuprofesionalna organizacija voća i povrća i Mađarski savet za proizvode (Fruitveb). Organizacija redovno organizuje stručne dane - takođe na stranim jezicima - fokusirajući se na određenu temu, kao i sprovodi ankete, istražuje mogućnostitržišta, daje savete, pruža podršku u obuci i povezuje poljoprivrednike. Još jedan dobar primer je Mađarsko udruženje uzgajivača ovaca i koza i uzgajivača šarolea (goveda). Takva udruženja su veoma korisna u redovnom informisanju svojih članova kako o regulatornim tako i o tehnološkim pitanjima.

12 Dodatak – Preporuke za dalje aktivnosti donatora

Nedostaci savetodavnih usluga na Kosovu su elaborirani u ovom izveštaju i OSTU je razvio matricu budućih akcija; budući da nisu detaljno obrađeni svi neophodni nedostaci, jer se očigledno ne smatraju prioritetnim, konsultant preporučuje neke dalje aktivnosti. Ove aktivnosti mogu zahtevati podršku donatora i mogu se sažeti na sledeći način.

12.1 Pripreme za naredni SPZI

Priprema kompletног paketa (grupe aktivnosti) za ispunjavanje svih uslova budućeg SPZI-a; koji treba da uključi poređenje onoga što je potrebno i onoga što je još dostupno. Glavni zadaci će biti da se zainteresovane strane dovedu do zajedničkog razumevanja i na osnovu toga u organizaciji organizacije uključujući relevantne finansijske zahteve Vlade Kosova:

12.2 Efikasna obuka za privatne savetnike koji nameravaju da rade za OSTU

Procena potreba za obukom (PPO) da bi se otkrilo koje veštine nedostaju na nivou potencijalnih kandidata i koje veštine, tehnike i znanja su potrebne poljoprivrednicima i drugim zainteresovanim stranama.

Pružanje specifičnih modula obuke, zasnovanih na PPO-u; npr finansijske kalkulacije,

OSTU uključuje javno-privatno partnerstvo jer je svestan da OSTU ne može pokriti sva tehnička i ekonomski pitanja koja su potrebna poljoprivrednicima i drugim zainteresovanim stranama. Stoga će OSTU morati dapodugovara aktivnosti za koje još nije dobro pripremljen. Ova aktivnost može popuniti naglašenu prazninu.

12.3 Upravljanje zemljiшtem i održiva poljoprivreda i odgovarajuća posebna obuka

Klimatske promene će sve više postati problem za poljoprivredna i ruralna preduzeća, uključujući šumarstvo i preradu drveta, te će stoga biti neophodno povećati otpornost biljaka kroz održivu poljoprivredu i šumarstvo i povezano upravljanje zemljiшtem, jer će zemljiшtem biti osnova za sve biljke i moraju se ojačati. Ova se tema može dalje razraditi o upravljanju ugljenikom, izolaciji CO₂ i srodnim sertifikatima.

12.4 Životna sredina i poljoprivredno zemljiшte: bilans azota

Gubici azota iz poljoprivrednog zemljišta u životnu sredinu, izraženi kao bilans azota, i dalje su veoma visoki u mnogim zemljama. Potrebni su dalji napor da se održivo upravlja ciklusom hranljivih materija za azot – takođe u vezi sa budućim članstvom u EU.

Ovo zagаđenje hranljivim materijama takođe rezultira ekonomskim gubicima i povećanim troškovima za društvo (npr. vezano za tretman vode za piće, zdravljem ljudi, turizmom i rekreacijom). Ako se ne primenjuju pravilno (npr. uzimajući u obzir vremenske uslove, fazu rasta useva, doziranje), đubriva dovode do viška hranljivih materija koji se mogu osloboediti u širem okruženju, na primer oticanjem u površinu vode ili ispiranjem u podzemne vode.

Eutrofikacija uzrokovana viškom hranjivih materija može dovesti do rasta korova i algi, smanjenja nivoakiseonika i naknadnim gubitkom biodiverziteta. Ovi uticaji se mogu smanjiti balansiranjem unosa nutrijenata sa rezultatima poljoprivrednog sistema (tj. hranljive materije koje se nalaze u ispašanim i požnjetim usevima/livadama i ostacima useva), posebno, da bi se ograničili gubici hranljivih materija u životnoj sredini. Ovaj pregled se fokusira na azot, koji je ključni element u odnosu na održivije upravljanje kruženjem hranljivih materija – jedan je od glavnih elemenata mnogih đubriva. Stoga postoji potreba za boljim razumevanjem ciklusa azota, zajedno sa jednostavnim evidentiranjem i obukom farmera da smanje ove gubitke hranljivih materija.

12.5 Digitalizacija u poljoprivredi i srodna posebna obuka

Digitalizacija će biti jedan od najvećih zahteva za buduće ruralne aktivnosti, uključujući poljoprivrednu i šumarstvo. Sadašnji javni savetnici, farmeri i drugi akteri nisu upoznati sa ovom temom i stoga joj je potrebna obuka, posebno Obuka trenera (OT); svi zainteresovani i potencijalno sertifikovani budući treneri se smatraju ciljnom grupom.

Perspektiva

Ne preporučuje se nabavka tehničke opreme. Takođe se ne preporučuje podrška OSTU-u u slučaju da se konačno ne razjasni ko zapošljava opštinske savetnike. Čim budu prebačeni u OSTU, tj. Kada budu na platnom spisku, osnovna obuka može početi posebno za javne savetodavne službe. Može se podržati pružanje posredovanja za OSTU/MPŠRR i opštinski nivo za prelazak sa opštinskog na centralni nivo; ovo će zahtevati mnogo sastanaka, posebno na ministarskom nivou, između zainteresovanih strana, kao što su Ministarstvo finansija, Ministarstvo administracije lokalne samouprave i MPŠRR.